

לקוטי תורה • פרשת שלח • מאמר 14

אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים כו'

”אני הוי' אלקיכם, אשר הוצאתי אתכם
מארץ מצרים” (Numbers 15:41)

הכפילות של ”אני הוי' אלקיכם” בסוף פרשת ציצית מתארת שני סוגי שכר: גן עדן, התענוג שבתורה הנמשך באמצעות ”שערות” וצמצומים; ותחיית המתים, עצמות התענוג העליון, ”לבושיה כתלג חיור”, הנמשכת באמצעות המצוות המעשיות ולכן תתגלה בגוף.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל
אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/shelach/14

הנקודה

הכפילות של "אני הוי" אלקיכם" בסוף פרשת ציצית מתארת שני סוגי שכר: גן עדן, התענוג שבתורה הנמשך באמצעות "שערות" וצמצומים; ותחיית המתים, עצמות התענוג העליון, "לבושיה כתלג חיור", הנמשכת באמצעות המצוות המעשיות ולכן תתגלה בגוף.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

מדוע נאמר בפרשת ציצית "אני הוי" אלקיכם" פעמיים, ומדוע השכר העיקרי הוא בתחיית המתים, שבה נשמות שכבר מתענוגות בגן עדן חוזרות לגופים? המאמר פותח בתענוג. כל תענוג גשמי אינו אלא פסולת התענוג העליון, שמסננים מלאכים המכונים "קרביים", והעולם הזה מסתיר אותה כשם שקליפה מסתירה את הפרי; צחוקו של רבי עקיבא למראה רומי מלמד עד כמה גדול התענוג הפנימי, והירידה נועדה לכך שהאור יבוא מתוך החושך ושמנגד תיוולד אהבה גדולה יותר. מתוך הרעש של העבודה למטה נמשכים שני סוגי "שער": ה"שערה" שבצד שמאל, התורה, שהיא המשכת תענוג מצומצמת אל החכמה, והיא התענוג של גן עדן; וה"שער" שבצד ימין, המצוות, "לבושיו" של המלך, הנמשכים מעצמות התענוג שלמעלה מן החכמה באמצעות מעשים גשמיים, משום ש"נעוץ סופן בתחלתן", כפי שרואים בקרבנות ובצדקה. בציצית יש את שני העניינים: הטלית היא לבוש והחוטים הם שערות, ולכן נאמר "אני" פעמיים: פעם אחת על גן עדן, "להיות לכם לאלקים", ופעם אחת על תחיית המתים, שבה הדבר מתגלה בגוף.

מבנה

1	השאלות: הכפילות של "אני הוי" והשכר	2-11
	"אני הוי" פירושו "נאמן לשלם שכר", אך מדוע הדבר נאמר פעמיים, ורק בפרשת ציצית? השכר העיקרי הוא בתחיית המתים, אך מדוע נשמות שבגן עדן ירויחו מחזרתן לגופים, ומדוע תחיית המתים שווה לכל ישראל, בעוד שבגן עדן יש מדרגות רבות?	
2	התענוג הגשמי כפסולת התענוג העליון	5-31
	"אשר" שבכרכה על המצוות פירושו תענוג, שהוא מקור המצוות. כל תענוג גשמי הוא פסולת של אותו תענוג, שמסננים מלאכים המכונים "קרביים" ומתלבשת בכסף ובזהב, ואילו פנימיותו מגיעה לגן עדן ולתורה ולמצוות. רבי עקיבא צחק לנוכח שגשוגה של רומי: אם הפסולת גדולה כל כך, על אחת כמה וכמה שהתענוג הפנימי גדול.	
3	אור מתוך החושך, אהבה מתוך ההפך	7-61
	הירידה נועדה למעלת האור שבא מתוך החושך, כפי שרואים אצל בעלי תשובה ובתענוג השני של המלך, בשוב בנו אליו. השרפים, שמשגיגים, עומדים בדממה, ואילו האופנים, שנמצאים בעולמות של הסתר, מתעלים ברעש גדול — וזהו המודל לברכות שלפני קריאת שמע.	
4	השערה והלבוש: תורה ומצוות	9-81
	הרעש של העבודה ממשיך "שער": השער שבצד ימין והשערה שבצד שמאל. התורה היא ה"שערה", המשכה מצומצמת של התענוג העליון אל החכמה, והיא התענוג של גן עדן; המצוות הן "לבושיה כתלג חיור", הנמשכים מעצמות התענוג, הנסותרת מן החכמה, ויורדים למטה רק באמצעות מעשים — תר"ך עמודי אור.	

בהמה גשמית, ששורשה למעלה מדעת, מכפרת על ידי המשכת המדרגה "לפני הוי", שלוש עשרה המידות. הצדקה עושה שלום בין הפכים, ומטבעות ומעשים קטנים רבים מצטרפים ללבוש אחד, כשם ששלג נוצר מפתיים רבים.

ציצית, ששקולה כנגד כל המצוות, כוללת את שתי המדרגות: הטלית היא לבושו של המלך, ושלושים ושניים החוטים הם השערות, נתיבות החכמה. "למען תזכור" הופך את היהודי לזכר, לנותן, הממשיך את אור אין סוף לתורה באמצעות לימוד לשמה, בתנאי שאינו תועה אחרי לבו ועיניו.

"אני" הוא בחינת "אין", המקור הנסתר, שהוא כאמת אחד עם הוי. "אני הוי" אלקים הראשון, יחד עם "להיות לכם לאלקים", הוא השכר של גן עדן, הנמשך באמצעות שערות וצמצומים; השני הוא השכר של תחיית המתים — עצמות התענוג, הכתרים שעל ראשי הצדיקים, המוחזקים כעת רק באמונה ויתגלו בגוף, משום שהם נמשכים באמצעות מצוות גשמיות.

מושגים

התענוג העליון תענוג העליון

התענוג של ה' עצמו, מקור כל התענוגים; המצוות נמשכות ממנו, וכל תענוג נמוך יותר בא ממנו.

פסולת התענוג פסולת התענוג

השארית של התענוג העליון, היורדת דרך הכוחות העליונים אל התענוגים והעושר הגשמיים, ואף מגיעה למי שעוברים על רצונו.

שערה ושער שער

אותן אותיות כמו "רעשי": "שער", שערה, בצד שמאל — התורה כהמשכה מצומצמת של תענוג אל החכמה; ו"שער" בצד ימין — המצוות, שבאמצעותן המלך עצמו מתגלה.

לבושיו כתלג חיור לבושיה כתלג חיור

המצוות הן לבושים: כמו לבוש, הן מסתירות את שורשן — עצמות התענוג; וכמו שלג, הן מורכבות ממעשים קטנים רבים המצטרפים יחד.

עצמות התענוג עצמיות התענוג

התענוג עצמו, שלמעלה מצמצום ומחלוקה ולמעלה מן החכמה; הוא השכר של תחיית המתים, וכעת הוא מוחזק רק באמונה.

נעוץ סופן בתחלתן נעוץ סופן בתחלתן

המדרגה הנמוכה קשורה למדרגה הגבוהה ביותר, ולכן מעשים גשמיים, קרבתנות ומצוות מגיעים אל המקור העליון ביותר.

רעש רעש

העבודה הסוערת של מי שאינם רואים אלקות, כמו האופנים וכמו זעקתו של בעל התשובה "ביתר שאת", הממשיכה מלמעלה.

קטע 1 • 11-2

השאלות: הכפילות של "אני הווי" והשכר

1 אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי¹ אתכם מארץ מצרים² כו'. אני ה' אלקיכם. הנה ארזי"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] בכל מקום שנאמר אני ה' פ"י אני הוא שנאמן לשלם שכר.

"אני ה' אלקיכם, אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים" וכו'. "אני ה' אלקיכם". והנה אמרו רבותינו ז"ל, שבכל מקום שנאמר "אני ה'", פירושו: אני הוא הנאמן לשלם שכר.

המאמר פותח בפסוק האחרון שבפרשת ציצית, החוזר ואומר "אני ה' אלקיכם" לאחר "להיות לכם לאלקים". חז"ל דורשים את המילים "אני ה'" כהבטחה: אפשר לסמוך על ה' שישלם את שכר המצוות.

ולהבין ענין הכפל שכפל לומר ב' פעמים אני הווי כו' ועוד מפני מה לא נזכר זה רק בציצית.

אך יש להבין את ענין הכפילות, שנאמר "אני ה'" פעמיים וכו'; ועוד, מדוע הדבר נזכר רק בפרשת ציצית.

מועלות כאן שתי שאלות: מדוע הפסוק אומר "אני ה'" פעמיים, ומדוע הכפילות הזאת מופיעה רק בפרשת ציצית?

אך הנה כתיב היום לעשותם³ היינו היום בעוה"ז ולמחר לקבל שכרם⁴ היינו בגי'ע [בגן עדן] ותחיית המתים ועיקר קיבול השכר הוא לזמן התחייה.^{5,6,7}

אך הנה כתוב: "היום לעשותם", כלומר, היום, בעולם הזה; "ולמחר לקבל שכרם", כלומר, בגן עדן ובתחיית המתים. ועיקר קבלת השכר הוא בזמן התחייה.

חז"ל מפרשים את "היום לעשותם" כך: העולם הזה הוא הזמן לקיום המצוות, ואילו השכר מגיע "למחר", בעולם הבא. "למחר" כולל הן את גן עדן, שבו הנשמה מקבלת שכר לאחר המוות, והן את תחיית המתים. אדמו"ר הזקן אומר שעיקר השכר מגיע בתחיית המתים, כפי שסובר הרמב"ן בשער הגמול.

2 וצי"ל מהו השכר והגמול שהנשמות היושבים בגי'ע [בגן עדן] ומתענגים על ה' כמו נשמות האבות⁸ אברהם יצחק ויעקב⁹ משה ואהרן וכיוצא בהם במה שיצטרכו להתלבש בגופים ולחיות עי"פ האדמה.

ויש להבין: מהו השכר והגמול לנשמות היושבות בגן עדן ומתענגות על ה', כגון נשמות האבות אברהם, יצחק ויעקב, משה ואהרן וכיוצא בהם, בכך שיצטרכו להתלבש בגופים ולחיות על פני האדמה?

הקושי הראשון: נשמותיהם של צדיקים גדולים, כגון האבות, משה ואהרן, כבר מתענגות על האלוקות בגן עדן, כשהן חופשיות מן הגוף. כיצד ייתכן שהחזרה לגופים ולחיים על פני האדמה בתחיית המתים תהיה שכר עבורן, שעה שנדמה שזהו צעד לאחור?

גם מפני מה יש חילוקי מדרגות ג"ע [גן עדן] עליון וג"ע [וגן עדן] תחתון ויש כמה עליות עילוי אחר עילוי ותחיית המתים הוא בשווה לכל ישראל¹⁰ כמאמרם כל

ועוד: מדוע יש דרגות שונות בגן עדן, גן עדן העליון וגן עדן התחתון, וכן עליות רבות, מדרגה אחר מדרגה, ואילו תחיית המתים שווה לכל ישראל, כפי שאמרו [חז"ל]: "כל

קושי שני: בגן עדן יש דרגות רבות, גן עדן תחתון וגן עדן עליון, ועלייה אחר עלייה, וכל נשמה עולה לפי דרגתה. אולם תחיית המתים נראית שווה לכל ישראל, כפי שפותחת המשנה: "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא".

ישראל יש להם חלק¹¹ לעוה"ב [לעולם הבא]¹² רק ואלו שאין להם חלק¹³ כו' הכופר בתחייה [בתחיית המתים] מדה כנגד מדה הוא כפר כו'.

ישראל יש להם חלק לעולם הבא, מלבד "ואלו שאין להם חלק" וכו', "הכופר בתחיית המתים": מידה כנגד מידה, "הוא כפר" וכו'.

לאחר מכן מונה המשנה את מי שאין להם חלק, ובראש הרשימה מי שכופר בתחיית המתים. הגמרא מסבירה שמידה כנגד מידה, משום שכפר בה — אין לו חלק בה. כאן "העולם הבא" שבמשנה מובן כתחיית המתים, שיוכו לה כל ישראל בשווה; ולכאורה יוצא אפוא שזהו שכר פחות מגן עדן, שבו יש דרגות רבות.

קטע 2 • 31-5

התענוג הגשמי כפסולת התענוג העליון

3 והנה בברכת המצות תיקנו לומר אשר קדשנו במצותיו כו' פי אשר הוא לשון תענוג¹⁴ ואושר

והנה, בברכה על המצוות תיקנו [חכמים] לומר: "אשר קידשנו במצוותיו" וכו'. פירוש "אשר" הוא לשון תענוג ואושר,

בכל ברכה על מצווה אומרים "אשר קידשנו במצוותיו". אדמו"ר הזקן דורש את המילה "אשר" כקשורה ל"אושר", כלומר שמחה ותענוג, ולכן הברכה מצביעה על התענוג שממנו נמשכות המצוות.

וכמו באשרי^{15, 16} כו' והוא מקור המצות שמשם הם נמשכים [ועמ"ש מזה בד"ה ואהיה אצלו אמון¹⁷].¹⁸ כמו "באשרי" וכו'. וזהו מקור המצוות, שממנו הן נמשכות. [וראו מה שנכתב על כך במאמר הפותח במילים "ואהיה אצלו אמון"].

כשלאה קראה לבנה אשר, היא אמרה "באשרי", כלומר בשמחתי, ומכאן ש"אשר" היא מילה הקשורה לשמחה. התענוג העליון הזה הוא מקור המצוות, וההערה שבסוגריים המרובעים מפנה את הקורא למאמר אחר בלקוטי תורה העוסק באותו נושא.

והענין כי הנה התענוג נמצא בכל גשמיות שבעולם השפל וכמו שאנו רואים שיש בחיי תענוג בכל חושי הנפש ראייה שמיעה ריח דבור וכמה מיני תענוגים יש בראיה מצוירים ומראות כו'

והענין הוא כך: תענוג מצוי בכל דבר גשמי שבעולם השפל. אנו רואים שיש בחינה של תענוג בכל חושי הנפש: ראייה, שמיעה, ריח ודיבור; וכמה מיני תענוג יש בראיה, מצוירים ומראות וכו';

כדי להסביר את מקור המצוות, אדמו"ר הזקן מתבונן תחילה בתענוג שבעולם שלנו. כל חוש יכול להעניק הנאה, והעין לבדה נהנית מסוגים רבים של תמונות ומראות.

וכן בשמיעה מקול ערב כו' וכן חוש הטעם חיך יטעם אוכל¹⁹ כו' מתוק הוא לנפש²⁰ וכה"ג [וכהאי גוונא] יש בחיי תענוג בכל חומר הגשמי שבעולם והוא בחיי פסולת התענוג העליון

וכן בשמיעה, מקול נעים וכו'; וכן בחוש הטעם — החך טועם מאכל וכו', "מתוק הוא לנפש". וכיוצא בזה יש בחינה של תענוג בכל חומר גשמי שבעולם, וזהו בחינת הפסולת של התענוג העליון.

האוזן נהנית מקול נעים והחך ממאכל טעים. אך כל התענוג שבעולם הגשמי אינו אלא "פסולת" — שארית שנפלטה — מן התענוג שלמעלה.

והנה באמת בחינת התענוג הגשמי הוא נמשך מבחינת התענוג הרוחני ע"ד מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] אין לך עשב מלמטה²¹ שאין לו מזל מלמעלה כו'

והנה, באמת בחינת התענוג הגשמי נמשכת מבחינת התענוג הרוחני, על דרך מאמר רבותינו ז"ל: "אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה" וכו'.

תענוג גשמי אינו עומד בפני עצמו, אלא נמשך מתענוג רוחני. המדרש מלמד שלכל עשב יש מזל, כוח שמימי, למעלה המנהיג אותו.

והרי מתיקת העשב נמשך ונולד מן המזל המכה ומגדלו ובאמת הוא רק פסולת מתענוג אלקות שהנשמות נהנין²² ומתענגין מזיו השכינה שהוא נפלא כו'

הרי שמתיקות העשב נמשכת ונולדת מן המזל המכה בו ומגדל אותו. ובאמת, אין היא אלא פסולת מן התענוג שבאלקות, שממנו הנשמות נהנות ומתענגות מזיו השכינה, שהוא נפלא וכו'.

המזל "מכה" בעשב ומגדל אותו, ולכן אפילו מתיקותו של צמח באה מלמעלה. אך כל זה הוא רק שארית מן התענוג האמיתי שבאלקות, שממנו נהנות הנשמות בגן עדן, כשהן מתענגות מ"זיו השכינה".

כי העוה"ז הוא עולם השפל שהאלקות הוא בהעלם והסתר גדול עד"מ קליפת הפרי שמסתרת לפרי כך העוה"ז ומלואו מסתיר חיות אלקי ונראה הכל ליש ודבר.²³

כי העולם הזה הוא העולם השפל, שבו האלקות נסתרת ונעלמת בהסתר גדול. הדבר דומה לקליפת הפרי המסתירה את הפרי; כך העולם הזה וכל אשר בו מסתירים את החיות האלקית, והכול נראה כמציאות וכדבר [בפני עצמו].

התענוג הגשמי נראה כאילו הוא עומד בפני עצמו, מפני שהעולם הזה מסתיר את האלקות, בדומה לקליפה המסתירה את הפרי שבתוכה. העולם וכל אשר בו נראים כקיימים בפני עצמם, אף שהחיות שבתוכם היא אלקית.

4 ועיכ לעתיד לבא כתיב ואת רוח הטומאה אעביר²⁴ מן הארץ וכתיב גיכ השמים החדשים²⁵ והארץ החדשה אשר אני עושה ועל שמים דכעת כתיב כי שמים כעשן נמלחו²⁶ כו'

לכן נאמר על העתיד לבוא: "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ"; ונאמר גם: "השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה". ואילו על השמים של עכשיו נאמר: "כי שמים כעשן נמלחו" וכו'.

מכיוון שהתענוג שבעולם הזה הוא רק פסולת, והוא מוסתר, הנביאים מתארים את העתיד לבוא כעולם שיתחדש: רוח הטומאה תוסר, ויהיו שמים חדשים וארץ חדשה. השמים של עכשיו "יימחו כעשן", מפני שהעולם כפי שהוא כיום אינו יכול להכיל את הגילוי הזה.

וכל בחיי התענוג שבו הוא מבחי פסולת התענוג העליון כנ"ל והוא מה שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] (פ"ק [פרק קמא] דתענית ד"י [די יסודות] ע"א)

וכל התענוג שבו הוא מבחינת פסולת התענוג העליון, כפי שהוזכר לעיל. ועל כך אמרו חז"ל (בפרק הראשון של תענית, דף י ע"א):

כל התענוג שבעולם הזה הוא פסולת התענוג העליון. אדמו"ר הזקן מביא לכך דימוי מן התלמוד ומציין בסוגריים את מקומו בתלמוד.

ח"ל [חוץ לארץ] שותה מתמצית א"י [ארץ ישראל] וזהו מ"ש וכל קרבי את שם קדשו²⁷ כו' (בתלים ס"י ק"ג)
 "חוץ לארץ שותה מתמצית ארץ ישראל". וזהו [פירוש] מה שנאמר: "וכל קרבי את שם קדשו" וכו' (בתהלים, פרק ק"ג).

הגמרא אומרת ששאר העולם שותה מן ה"תמצית", מן השארית של ארץ ישראל. כך גם העולם מקבל רק את השארית של התענוג שלמעלה, והפסוק "כל קרבי" רומז למי שמבררים אותו.

והיינו שיש מלאכים הנק' קרביים²⁸ שמבררים השפעת התענוג ועד"מ הקרביים באדם שבהם יתברר המאכל והמובחר שנתברר נעשה ממנו דם בלב ומחיה את הגוף והפסולת נדחה לחוץ ככה למעלה
 כלומר, יש מלאכים הנקראים "קרביים", שמבררים את השפעת התענוג. לשם המחשה, הקרביים שבאדם, שבהם מתברר המזון: מן החלק המובחר שהתברר נעשה דם בלב, והוא מחיה את הגוף, ואילו הפסולת נדחית החוצה. כך גם למעלה,

יש מלאכים הנקראים "קרביים", מפני שהם פועלים למעלה בדומה לאיברי העיכול בגוף. הגוף ממיין את המזון: החלק המובחר נעשה לדם שמחיה אותו, והפסולת מופרשת החוצה.

יש מלאכים המבררים [המבררים] השפעת התענוג הפנימי נמשך בגי' [בגן עדן] והפסולת נמשך ע"י השתלשלות בהמזלות ומשתלשל למטה להתלבש בענינים גשמיים כסף וזהב כו' וזהו שנאמר יאר ה' פניו אליך כו' היינו מפנימיות תענוג עליון שמאיר בתורה ומצות.^{29,30}

יש מלאכים שמבררים את השפע של התענוג: הפנימיות נמשכת לגן עדן, ואילו הפסולת נמשכת, באמצעות השתלשלות, אל המזלות, ומשתלשלת עוד למטה ומתלבשת בדברים גשמיים, כגון כסף וזהב וכו'. וזהו שנאמר: "יאר ה' פניו אליך" וכו', כלומר, מפנימיות התענוג העליון המאירה בתורה ובמצוות.

המלאכים האלה מבררים את שפע התענוג: פנימיותו מגיעה לגן עדן, ואילו הפסולת יורדת שלב אחר שלב דרך הכוחות השמימיים, המזלות, עד שהיא מתלבשת בדברים גשמיים כגון כסף וזהב. ברכת הכהנים, "יאר ה' פניו", מבקשת את פנימיות התענוג, המאירה בתורה ובמצוות.

5 ועיין מענין וכל קרבי³¹ בזח"א [בזהר חלק א] לך לך דפי' [דפרק ז'] ע"א ובפרדס ערך קרביים,³² וזהו

שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] בר' [ברבי] עקיבא כשראה כרך גדול³³ של רומי מלא' [מלאה] כל טוב

ועיינו בענין "וכל קרבי" בזהר, חלק א, לך לך, דף פ"ז ע"א, ובפרדס, בערך "קרביים". וזהו שאמרו חז"ל על רבי עקיבא: כשראה כרך גדול של רומי מלא כל טוב,

הזהר והפרדס, ספר יסוד בקבלה המסודר לפי ערכים, דנים ב"קרביים" הנזכרים בפסוק. לאחר מכן מביא אדמו"ר הזקן סיפור על רבי עקיבא, כדי להראות עד כמה גדול אפילו התענוג שנותר כפסולת.

ובשלוח גדולה שחק ואמר אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו על אחת כמה וכמה³⁴ כו' כי מזה דוקא יכולים להכיר איך שלגדולתו אין חקר³⁵ ממש

ובשלוח גדולה שחק ואמר: "אם לעוברי רצונו כך, לעושי רצונו על אחת כמה וכמה" וכו'. דווקא מכך אפשר להכיר ש"לגדולתו אין חקר" ממש:

הגמרא מספרת שהחכמים בכו כשראו את השלוח והביטחון של רומי בזמן שבית המקדש חרב, ואילו רבי עקיבא צחק: אם למי שעוברים על רצון ה' יש כל כך הרבה, על אחת כמה וכמה למי שעושים את רצונו. מן הניגוד הזה אפשר להכיר שגדולתו של ה' אכן אין לה גבול.

כי אם פסולת תענוג עליון שירד ונפל בקליפות הוא גדול כ"כ [כל כך] על אחת כו"כ [כמה וכמה] לעושי רצונו פנימיות תענוג העליון המאיר בתורה ומצות שהוא רב ועצום כו' [ועמ"ש ע"פ וישב יעקב³⁶ וע"פ ויהי בשלח פרעה].³⁷

שכן אם פסולת של תענוג עליון, שירדה ונפלה בקליפות, גדולה כל כך, על אחת כמה וכמה לעושי רצונו: פנימיות התענוג העליון, המאירה בתורה ובמצוות, שהיא רבה ועצומה וכו'. [ועיינו כמה שנכתב על הפסוק "וישב יעקב" ועל הפסוק "ויהי בשלח פרעה"].

אם פסולת התענוג העליון, שנפלה בקליפות — הקליפות המסתירות את הקדושה — יכולה להביא את העושר והשלוח של רומי, הרי שהתענוג הפנימי שבתורה ובמצוות, שהוא שכרם של עושי רצונו, גדול לאין שיעור. ההפניה שבסוגריים המרובעים היא לביאור על הפסוקים הפותחים את פרשות וישב ובשלח.

אך מה שאפשר להן להגיע יניקה ושפע מתענוג העליון לעוברי רצונו ית' ויהיה איך שיהיה אפילו מפסולת תענוג שבו הוא כמאמר שלמה המלך ע"ה [עליו השלום] שממית בידים תתפש^{38,39} והיא בהיכלי מלך.

אך כיצד ייתכן שהשפע והיניקה מן התענוג העליון יגיעו אל עוברי רצונו יתברך, יהיה הדבר באיזה אופן שיהיה, אפילו מפסולת התענוג שבו? על כך אמר שלמה המלך עליו השלום: "שממית בידים תיתפש והיא בהיכלי מלך".

כיצד יכולים עוברי רצונו לקבל דבר כלשהו מן התענוג העליון, אפילו את הפסולת שלו? הפסוק של שלמה המלך משיב: השממית אוחזת בידה וכך מגיעה להיכלי המלך; וגם הקליפות אוחזות במשהו משפעו של המלך.

קטע 3 • 61-7

אור מתוך החושך, אהבה מתוך ההפך

6 ועיין ברבות פ' תולדות ס"פ ס"ו.⁴⁰ כחשכה כאורה⁴¹ ותכלית ירידה זו הוא כמ"ש כיתרון האור מן החשך^{42,43,44} דוקא [עיין] בזהר ס"פ תצוה דקפ"ז סע"א [סוף עמוד א]⁴⁵ ובפ' תזריע דמ"ז ע"ב].

ועיינו במדרש רבה, פרשת תולדות, בסוף פרשה ס"ו. "כחשכה כאורה". ותכלית הירידה הזאת היא כפי שכתוב: "כיתרון האור מן החושך" — דווקא. [ראו בזהר, בסוף פרשת תצוה, דף קפ"ז ע"א, ובפרשת תזריע, דף מ"ז ע"ב].

דברי הפתיחה מפנים למדרש על הפסוק העוסק בעכביש. אחר כך מסביר אדמו"ר הזקן מדוע נדרשת ירידה כזאת: לפני הי' "כחשכה כאורה", ותכלית הירידה היא היתרון המיוחד של האור הבא מתוך החושך, כפי שמלמד הזהר, שבלי החושך לא היה האור נודע.

והיינו ע"ד מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] בכל לבבך בשני יצריך^{46,47} וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] במקום שבעלי תשובה עומדין⁴⁸ כו' כי מן ההיפוך דוקא עד"מ שמתחלה נהנה מתענוגי עוה"ז תהיה אח"כ הצעקה יותר גדולה בחילא יתיר⁴⁹

והיינו על דרך מאמר רבותינו ז"ל: "בכל לבבך" — בשני יצריך, וכמאמר רבותינו ז"ל: "במקום שבעלי תשובה עומדין" וכו'. כי דווקא מן ההיפוך, למשל, כאשר בתחילה נהנה אדם מתענוגי העולם הזה, אחר כך תהיה זעקתו גדולה יותר, "בחילא יתיר" — בכוח גדול יותר,

חז"ל דורשים את "בכל לבבך" — בשני יצריך, הטוב והרע, ולימדו שבמקום שבעלי תשובה עומדים, צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד. שני הדברים מראים שעבודת הי' הבאה מתוך ההיפוך מביאה עמה כוח גדול יותר: מי שנהנה בעבר מתענוגות העולם הזה, זועק אחר כך אל הי' בעוצמה רבה יותר.

והוא בחיי מאדך⁵⁰ בלי גבול וז"ש [וזהו שכתוב] נפשי אויתיך בלילה⁵¹ בעוה"ז שדומה ללילה⁵² בחיי חושך משם יהיה יתרון אור בבחי' אהבה רבה הנ"ל [וגם כמ"ש במ"א שיש שני מיני תענוג לפני המלך. האחד בעשיית המצות.⁵³

והיא בחינת "מאודך" — בלי גבול. וזהו שכתוב: "נפשי אויתיך בלילה": בעולם הזה, הדומה ללילה, לבחינת חושך, משם יבוא יתרון האור בבחינת האהבה רבה שהוזכרה לעיל. [וגם כפי שמוסבר במקום אחר, שיש שני מיני תענוג לפני המלך. הראשון הוא בעשיית המצות.

אהבה גדולה זו היא "בכל מאודך", "מאוד" שלך — אהבה בלי גבול. דברי ישעיהו "נפשי אויתיך בלילה" מתארים אותה: העולם הזה נמשל ללילה, ומתוך החושך שבו בא יתרון האור. ההערה שבסוגריים המרובעים פותחת כאן משל על שני סוגי תענוג לפני המלך.

7 והשני כשרואה את בנו בא מרחוק שיש זמן רב אשר לא ראהו וכראות המלך את בנו נתמלא חדוה ותענוג וכך הנמשל בענין התשובה כו'

השני הוא כשהמלך רואה את בנו בא מרחוק, לאחר זמן רב שלא ראה אותו; וכשהמלך רואה את בנו הוא מתמלא שמחה ותענוג. כך גם בנמשל, בעניין התשובה וכו'.

המשל נמשך: התענוג השני של המלך הוא כשהוא רואה את בנו חוזר הביתה לאחר היעדרות ממושכת, והשמחה ממלאת אותו כולו. כך גם בתשובה: התענוג במי ששב מרחוק הוא מסוג אחר מהתענוג שבמצוות.

ע"ש ועד"ז הוא ענין ירידת התענוג עליון למטה בשב"כ [בשבירת הכלים] שמזה יומשך אח"כ בחינת התענוג השני ע"י התשובה כו'

ראה שם. ובאותו אופן, עניין ירידת התענוג העליון למטה בשבירת הכלים הוא שממנה יימשך לאחר מכן התענוג השני, באמצעות התשובה וכו'.

בדומה לכך, התענוג העליון ירד למטה באמצעות שבירת הכלים — השבירה הקדומה שבעקבותיה נפלו ניצוצות קדושה לעולמות התחתונים. מתוך הירידה הזאת יימשך התענוג השני באמצעות התשובה.

וזהו ירידה צורך עליה [ולמעלה ג"כ האופנים ברעש גדול⁵⁴ מתנשאים⁵⁵ לעומת השרפים הרי סבת הרעש הזה של האופנים הוא דייקא מצד הסתר האלקות משא"כ השרפים דאימא מקננא בכורסיא^{56, 57} כו'

וזהו ירידה צורך עליה. וגם למעלה, "והאופנים ברעש גדול מתנשאים לעומת השרפים". נמצא שהסיבה לרעש הזה של האופנים היא דווקא הסתר האלקות. לא כך אצל השרפים, שכן "אימא מקננא בכורסיא" וכו',

לכן הנפילה היא "ירידה צורך עליה". אותו דפוס קיים גם אצל המלאכים: האופנים מתרוממים לעומת השרפים "ברעש גדול", והרעש שלהם נובע מהסתר האלקות בעולמם; ואילו השרפים עומדים בבריאה, שבה אימא, כלומר בינה, "מקננא בכורסיא".

שהוא בחיי גילוי אור א"ס המתגלה להיות מושג בעולם הבריאה ושם מעמד השרפים וע"כ הם עומדים בלי רעש ואומרים קדוש שמשיגים איך

שהיא בחינת גילוי אור אין סוף, המתגלה באופן שניתן להשיגו בעולם הבריאה, ושם מקומם של השרפים. לכן הם עומדים בלי רעש ואומרים "קדוש", משום שהם משיגים כיצד

בעולם הבריאה, הנקרא כיסא, אור אין סוף מתגלה כך שאפשר להבין אותו, ושם עומדים השרפים. כיוון שהם משיגים, הם עומדים בלי רעש ואומרים "קדוש": הם מבינים שה' נבדל מכל דבר.

שהוא ית' קדוש ומובדל כמ"ש אני הוי' לא שנית⁵⁸ שאין שינוי בעצמותו כלל בין קודם בריאת העולם ובין לאחר בריאת העולם לפי שמקור חיות כל העולמות הוא

הוא ית' קדוש ומובדל, ככתוב: "אני הוי' לא שנית" — אין שינוי כלל בעצמותו, בין קודם בריאת העולם ובין לאחר בריאת העולם, משום שמקור החיות של כל העולמות הוא

"קדוש" פירושו מובדל: בריאת העולמות אינה משנה את ה' כלל, כפי שנאמר במלאכי: "אני הוי' לא שנית". הוא אותו הדבר לפני הבריאה ואחריה, משום שחיות כל העולמות באה רק מהארה ממנו.

רק הארה ממנו בלבד ונק' אור א"ס עד"מ אור השמש שאינו פועל שינוי כלל כו'

רק הארה ממנו בלבד, והיא נקראת אור אין סוף. דרך משל, אור השמש, שאינו פועל בו שום שינוי כלל וכו'.

ההארה שמחיה את העולמות נקראת אור אין סוף. כמו אור השמש, המאיר בלי לשנות את השמש, היא אינה מחוללת שינוי בעצמות ה'.

ומ"ש בספרים⁵⁹ כח הפועל בנפעל כו' הוא למטה בבחי' עשיי [עשיה] שנק' פעול⁶⁰ כידוע [וכמ"ש במ"ח ובסידור האריז"ל [האריז' זכרוננו לברכה]⁶¹ בפ"י וידע כל פעול

ומה שכתוב בספרים "כח הפועל בנפעל" וכו', אמור למטה, בבחינת עשיה, שנקראת "פעול", כידוע. [וכמו שכתוב במשנת חסידים ובסידור האריז"ל, בפירוש "וידע כל פעול"]

העיקרון "כח הפועל בנפעל", המופיע בספרים קדומים, חל רק בעשיה, העולם התחתון ביותר, הנקרא "פעול". ההערה שבסוגריים המרובעים מפנה למשנת חסידים ולסידור האריז"ל, בפירוש תפילת ראש השנה "וידע כל פעול כי אתה פעלתו".

כי אתה פעלתו בתפלת ר"ה [ראש השנה] ועמ"ש בפ' יתרו בדי"ה בחדש השלישי⁶² בפ"י על כל שבח מעשה ידיך].

כי אתה פעלתו, בתפילת ראש השנה; וראה מה שכתוב בפרשת יתרו, בדיבור המתחיל "בחדש השלישי", בפירוש "על כל שבח מעשה ידיך".

בתפילה מדובר על "כל פעול", כלומר עולם העשיה, שידע את מי שפעל אותו, משום ששם כוחו של הפועל מלוכש בנפעל. ההערה שבסוגריים המרובעים מסתיימת בהפניה למאמר "בחדש השלישי" בתורה אור, פרשת יתרו.

אמנם האופנים וחיות הקדש שהם בעולמות שלמטה מבחי' כורסייא שאין שם גילוי אלקות בהשגה כ"כ
[כל כך] הם ברעש גדול [ועמ"ש]

אולם האופנים וחיות הקודש, המצויים בעולמות שמתחת למדרגת הכיסא, שבהם אין גילוי האלוקות ניכר כל כך
בהשגה, נתונים ברעש גדול. [ועיינו כמה שנכתב

האופנים וחיות הקודש הם מלאכים בעולמות שמתחת לבריאה, המכונה הכיסא, שבהם האלוקות אינה מתגלה להשגה באותה מידה. לכן
עבודתם היא "רעש גדול" — כמיהה סוערת של מי שאינם רואים.

מזה בשה"ש [בשיר השירים] בד"ה שחורה אני ונאווה⁶³ ועד"מ הצעקה בחילא יתיר וזהו שהתקינו שתים
לפניה^{64, 65} דהיינו קודם ק"ש [קריאת שמע] אחד ואהבת להיות בבחי' רעש כו':

על כך בשיר השירים, בדיבור המתחיל "שחורה אני ונאווה". ועל דרך משל, זו הצעקה "בחילא יתיר", בכוח גדול
יותר. וזהו הטעם שתיקנו "שתיים לפניה", כלומר לפני קריאת שמע — את ברכת "אחד" ואת "ואהבת" — כדי
להיות בבחינת רעש וכו'.

הרעש הזה דומה לצעקה "בחילא יתיר" של בעל התשובה. משום כך תיקנו חז"ל שתי ברכות לפני קריאת שמע; הראשונה שבהן מתארת את
הרעש הגדול של המלאכים, כדי שנגיע אל "אחד" ואל "ואהבת" מתוך בחינת רעש, באהבה העולה מתוך ההסתר.

קטע 4 • 81-9

השערה והלבוש: תורה ומצוות

8 ב והנה באתערותא דלתתא בחי' רעש נמשך מלמעלה שער ויש שער בשין ימין ויש שער בשמאל שער
בימין היינו כמ"ש זה השער לה'.⁶⁶

ב. והנה, על ידי אתערותא דלתתא בבחינת רעש, נמשכת מלמעלה בחינת שער: יש שער בשי"ן ימנית, ויש שער
בשי"ן שמאלית. שער בשי"ן ימנית הוא כמו שכתוב: "זה השער לה"י".

הפרק השני מתחיל כאן. האותיות של "רעש", בסדר אחר, יוצרות את המילה "שער". כשהנקודה מימין היא נקראת "שער", וכשהנקודה
משמאל היא נקראת "שער" במשמעות של שיער. כאשר העבודה עולה מלמטה ברעש, נמשכים מלמעלה "שער" מימין ו"שער" משמאל;
השער הוא השער שבפסוק "זה השער לה"י".

ובשמאל הוא כמ"ש ושער רישי' [רישיה] כעמר נקא⁶⁷ פי' עד"מ השערות שגידולי [שגידולם] הוא מן המוח
אבל הוא הארה חיצונית ממנו עד שבהחתך השערה ממנו אינו מרגיש במוח

ובצד שמאל, כמו שכתוב: "ושער ראשו כעמר נקא". כלומר, בדרך משל, השערות צומחות מן המוח, אך הן הארה
חיצונית ממנו, עד שכאשר גוזרים שערה, הדבר אינו מורגש במוח.

השיער שבצד שמאל הוא זה שבחזונו של דניאל: "שער ראשו כעמר נקא". שערה צומחת מן המוח, אך היא נושאת רק הארה חיצונית
מחיתו, ולכן גזירתה אינה מורגשת כלל.

וכך למעלה התורה נקראת בשם בחי' שערות כמ"ש קווצותיו תלתלים⁶⁸ תילי תילים של הלכות⁶⁹ כי אורייתא מחכמה נפקת והמשכה זו מענג העליון מקור כל התענוגים נקי שיערה

כך גם למעלה, התורה נקראת בחינת "שערות", כמו שכתוב: "קווצותיו תלתלים" — "תילי תילים של הלכות". שהרי "אורייתא מחכמה נפקת", והמשכה זו מן התענוג העליון, מקור כל התענוגים, נקראת שיערה.

התורה נקראת "שיערה": את תלתלי הפסוק דורשים כערמות על גבי ערמות של הלכות. התורה יוצאת מחכמה, ומה שהיא ממשיכה מן התענוג העליון נקרא "שיערה" — המשכה ממשית, אך מצומצמת.

כי מקור התענוג הוא בחי' עצמותו ית' ואינו עד"מ התענוג שלמטה באדם שמתענג מאיזה דבר שמקבל ממנו התענוג ואפילו תענוג הנשמות בעוה"ב [בעולם הבא] הרי הם נהנין ומקבלים הענג מזיו השכינה⁷⁰ כו'

כי מקור התענוג הוא בחינת עצמותו יתברך. אין זה דומה, למשל, לתענוג של אדם למטה, שמתענג מדבר כלשהו שממנו הוא מקבל את התענוג; וגם הנשמות בעולם הבא נהנות ומקבלות את התענוג מזיו השכינה וכו'.

מקור התענוג הוא עצמותו של ה'. תענוגו של אדם בא תמיד מדבר שמחוץ לו, וגם הנשמות בעולם הבא מקבלות את תענוגן מדבר מה — מזיו השכינה.

משא"כ בו ית' שאין לך דבר שחוץ ממנו והוא המדע⁷¹ כו' ובחי' התענוג שבו היינו בחי' עצמיות התענוג שהוא עצמו בחי' תענוג וזהו שנק' מקור התענוגים כי הוא מקור לכל בחי' התענוגי [התענוגים] שלמטה.⁷²

אך לא כן אצלו יתברך, שאין דבר מחוץ לו, והוא הדעה וכו'. התענוג שבו הוא בחינת עצם התענוג, שהוא עצמו בחינת תענוג. ולכן הוא נקרא מקור התענוגים, כי הוא המקור לכל בחינות התענוג שלמטה.

תענוגו של ה' אינו מתקבל מדבר כלשהו, שהרי אין דבר מחוץ לו; כפי שמסביר הרמב"ם, הוא היודע, הידוע והדעה עצמה, והכול אחד. תענוגו הוא תענוג בעצם מהותו, ולכן הוא נקרא מקור התענוגים, שממנו נובע כל תענוג תחתון.

9 ואמנם גילוי והמשכת התענוג משם הוא ע"י צמצום שמתצמצמ' [שמתצמצמת] התענוג להיו' [להיות] מאיר בחכמת התור' [התורה] וזהו שנקרא בחי' שערות עד"מ בחי' צמצום חיות המוחין בשערה כו'.

אולם גילוי התענוג והמשכתו משם נעשים באמצעות צמצום: התענוג מצטמצם כדי להאיר בחכמת התורה. זהו הנקרא, בדרך משל, בחינת "שערות" — בחינת צמצום החיות שבמוחין לשערה וכו'.

התענוג מתגלה רק באמצעות צמצום, כדי שיוכל להאיר בחכמת התורה. לכן הוא נקרא "שערה": כשם שרק עקבה מצומצמת מחיות המוח ווברת אל השערה, כך גם בחכמת התורה מצויה רק הארה מצומצמת של התענוג.

וזהו ג"כ ענין תענוג הנשמות בגי' [בגן עדן] שהוא ג"כ מהשגת התורה כו' כנודע שבגי' [שבגן עדן] התחתון הוא הלימוד פנימית של התורה הנגלית לנו וגי' [וגן עדן] העליון רזא דרזין כו' וכי' [וכל זה] הוא בחי' שער רישי' [רישיה] כו' וכנודע

וזהו גם ענין התענוג של הנשמות בגן עדן, שנובע אף הוא מהשגת התורה וכו'. כידוע, בגן עדן התחתון לומדים את הפנימיות שבתורה הגלויה לנו, ובגן עדן העליון — "סוד הסודות" וכו'. כל זה הוא בחינת "שער רישיה" וכו', כידוע.

גם התענוג של הנשמות בגן עדן נובע מהתורה: בגן עדן התחתון הן משיגות את הפנימיות שבתורה שלמדו, ובגן עדן העליון — את סודותיה העמוקים ביותר. כל זה עדיין בבחינת "שער רישיה": תענוג שעבר צמצום.

אמנם המצות שהם יותר נעלות דהיינו שנמשכים מעצמיות התענוג שלמעלה מגילוי התענוג המתצמצם ע"י שערות ונמשך בחכמה וכמ"ש מרב כל⁷³ פי' למעלה מתענוג האלקי

אולם המצוות נעלות יותר, כלומר, הן נמשכות מעצם התענוג, שלמעלה מגילוי התענוג המצטמצם באמצעות "שערות" ונמשך בחכמה. וכמו שנאמר "מרב כל", כלומר, למעלה מהתענוג האלקי

המצוות נובעות ממדרגה גבוהה יותר — מעצם התענוג, שאינו מצטמצם ונמשך בחכמה. אדמו"ר הזקן מפרש "מרב כל" כ"יותר מכל": שמחת המצווה נעלית אפילו מהתענוג האלקי שבגן עדן.

שהוא גי' [גן עדן] העליון שהוא בחי' צמצום כיו"ד נברא העוה"ב [העולם הבא]⁷⁴ כו' (ועמ"ש מזה בד"ה מנורת זהב⁷⁵ כולה⁷⁶ ובד"ה ואתה תצוה⁷⁷ את בני ישראל)⁷⁸

שהוא גן עדן העליון, שהוא בחינת צמצום: "כי נברא העולם הבא" וכו'. [ועי' במה שנכתב על כך במאמר המתחיל "מנורת זהב כולה", ובמאמר המתחיל "ואתה תצוה את בני ישראל".]

תענוג גן עדן זה הוא תוצאה של צמצום, שהרי חז"ל אומרים שהעולם הבא נברא באות יו"ד, האות הקטנה ביותר, נקודה אחת. הסוגרים מפנים את הלומד לשני מאמרים נוספים העוסקים בכך.

ועליהם הוא שנאמר לבושי' [לבושין / לבושים] כתלג חיור⁷⁹ וכנודע שהמצות נקראים לבושים פי' עדי"מ הלבוש שמעלים ומסתיר את האדם המלוכש בו כך שורש המצות הוא מבחי' מקור התענוגים שהוא בבחי' העלם ואינו מתגלה בבחי' חכמה והשגה כו'

ועליהם נאמר "לבושיה כתלג חיור", וכידוע, המצוות נקראות "לבושים". כלומר, בדרך משל, לבוש מסתיר ומכסה את האדם הלוכש אותו; כך גם שורש המצוות הוא בבחינת מקור התענוגים, המצוי בהעלם ואינו מתגלה בבחינת חכמה והשגה וכו'.

על המצוות נאמר "לבושיה כתלג חיור", שכן הן נקראות לבושים. הלבוש מסתיר את מי שלובש אותו; כך גם שורש המצוות, מקור התענוגים, נשאר בהעלם ואינו מתגלה כחכמה.

אבל הוא נמשך ע"י מצות מעשיות כי תרי"ג מצות דאורייתא עם שבע מצות דרבנן עולה תרי"ך והם תרי"ך עמודי אור^{80,81} עד"מ העמוד שמחבר כו'

אלא שהוא נמשך באמצעות המצוות המעשיות. שהרי תרי"ג מצוות התורה, בצירוף שבע המצוות מדרבנן, הן תרי"ך, והן תרי"ך עמודי אור; בדרך משל, עמוד המחבר וכו'.

ובכל זאת, מקור נסתר זה נמשך דווקא באמצעות מצוות המקומות במעשה. תרי"ג מצוות התורה ושבע המצוות מדרבנן הן תרי"ך — "תרי"ך עמודי אור"; עמוד מחבר את מה שלמעלה עם מה שלמטה.

והיינו משום דנעוץ סופן בתחלתן^{82,83} וע"י קיום המעשה יכולים להמשיך ממקור התענוגים שהוא מה שאינו מתגלה בחכמה.

והיינו משום ש"נעוץ סופן בתחילתן", ובאמצעות קיום המעשה אפשר להמשיך ממקור התענוגים, שאינו מתגלה בחכמה.

הדבר אפשרי משום ש"נעוץ סופן בתחילתן": המדרגה הנמוכה ביותר קשורה למדרגה העליונה ביותר. לכן המעשה הגשמי מגיע אל מקור התענוגים, שאינו מתגלה באמצעות חכמה.

קטע 5 • 101-11

קרבת וצדקה

10 וזהו ענין הקרבת בהמה גשמית מכפר על חטא האדם⁸⁴ דכתיב אדם ובהמה תושיע⁸⁵ ה' וכתיב והם הביאו את קרבנם⁸⁶ לפני ה'.

וזהו ענין הקרבת בהמה גשמית מכפרת על חטאו של האדם, כמו שכתוב: "אדם ובהמה תושיע ה'", וכן כתוב: "והם הביאו את קרבנם לפני ה'".

אותו עיקרון מסביר את ענין הקרבת בהמה גשמית מכפרת על חטאו של האדם. "אדם ובהמה תושיע ה'" קושר את ישועת האדם לבהמה, ואת הקרבן מביאים "לפני ה'".

כי חלק⁸⁷ ה' עמו וכשפוגם וחוטא הוא פוגם בשם הוי' עצמו כי הוי' היינו שמהוה וע"י החטא הוא ממשיך חיות המהוה למקום שאינו ראוי והכפרה על זה הוא מבחי' לפני הוי'

כי "חלק ה' עמו"; וכאשר אדם פוגם וחוטא, הוא פוגם בשם הוי' עצמו. שהרי הוי' פירושו שהוא מהוה, ועל ידי החטא האדם ממשיך את החיות המהוה למקום שאינו ראוי לכך. הכפרה על כך באה מבחינת "לפני הוי'",

ישראל הם "חלק ה'", ולכן החטא פוגם בשם הוי' עצמו, שמשמעותו "מהוה". החטא ממשיך את החיות המהוה את הבריא אל מקום שאינו ראוי לה, והכפרה עליו באה מדרגה שמעל לשם, "לפני הוי'".

שהם י"ג מדות הרחמים נושא עון⁸⁸ כו' וא"א להמשיך ולעו רר מבחי' זו זולת ע"י הקרבת בהמה גשמיות דוקא משום דנעוץ סופן⁸⁹ כו'

שהיא י"ג מידות הרחמים, "נושא עוון" וכו'. אי אפשר להמשיך ולעורר מדרגה זו אלא באמצעות הקרבת בהמה גשמית דווקא, משום ש"נעוץ סופן" וכו',

"לפני הוי"ו הן י"ג מידות הרחמים, ובהן "נושא עוון". אפשר לעורר מדרגה זו רק באמצעות הקרבת בהמה גשמית, משום שסופן נעוץ בתחילתו.

כידוע הכלל דכל הגבוה יותר בירידתו למטה הוא נשפל יותר וכמו כן הבהמה שהיא למטה נמוכה במדרגה מן האדם

כידוע הכלל, שככל שדבר נעלה יותר, כך ירידתו למטה מביאה אותו לשפלות גדולה יותר. כך גם הבהמה, שנמצאת למטה ממדרגת האדם,

כלל ידוע הוא שככל שמקורה של מדרגה נעלה יותר, כך היא יורדת נמוך יותר כשהיא משתלשלת למטה. הבהמה, הנמוכה מן האדם, מבטאת זאת.

שהוא בחי' מדבר הוא הוראה על עוצם רוממות שרשה למעלה רק שנפלה למטה ע"י שבה"כ [שבירת הכלים] והיינו כי הבהמה היא למטה מן הדעת

שהוא בחינת מדבר: הדבר מעיד על עוצם הרוממות של שורשה למעלה, אלא שהיא נפלה למטה בעקבות שבירת הכלים. כלומר, הבהמה נמצאת למטה מן הדעת,

האדם הוא "מדבר", הנעלה שבנבראים, והבהמה נמוכה ממנו; שפלותה עצמה מעידה על הרום של שורשה, והיא נפלה למטה בעקבות שבירת הכלים. כלומר, הבהמה נמצאת למטה מן הדעת, השכל היודע.

אבל שרשה הוא מלמעלה מן הדעת ועמ"ש מזה ע"פ וידבר משה אל ראשי המטות^{90,91} כו'.

אבל שורשה הוא למעלה מן הדעת. וראו מה שנכתב על הפסוק "וידבר משה אל ראשי המטות" וכו'.

אף על פי כן, שורש הבהמה הוא למעלה מן הדעת, ולכן הקרבתה על המזבח מגיעה למעלה מהבנתו של האדם. לעניין זה מפנה המאמר לדברים שנכתבו על הפסוק "וידבר משה אל ראשי המטות".

11 ואמנם ע"י הקרבתה ע"ג [על גבי] המזבח הוא מעורר וממשיך מבחי' שלפני⁹² הוי' כו'.

אולם, באמצעות הקרבתה על המזבח, מעוררים וממשיכים מן הבחינה שהיא "לפני הוי"ו" וכו'.

הקרבת הבהמה על המזבח מעוררת וממשיכה את הבחינה שהיא "לפני הוי"ו" — מקור הכפרה, הנעלה אף משם הוי' עצמו.

וכמו כן במצות הצדקה כתיב והיה מעשה הצדקה שלום⁹³ וענין השלום ידוע מענין עושה שלום במרומיו⁹⁴ בין שר של מים⁹⁵ ובין שר של אש כו'

כך גם במצוות הצדקה נאמר: "ומעשה הצדקה שלום". ענין השלום ידוע מן הכתוב "עושה שלום במרומיו" — בין שר המים ובין שר האש וכו'.

גם מצוות הצדקה פועלת כך: ישעיהו אומר "ומעשה הצדקה שלום". ענין השלום ידוע מן הכתוב "עושה שלום במרומיו", שבו מדברים חז"ל על שר המים ועל שר האש — כוחות מנוגדים השוכנים יחד.

דהיינו ע"י גילוי ההארה שלמעלה מההשתלשלות וכמו כן כל משפיע ומקבל הם ב' הפכים וע"י הצדקה עושה שלום וזהו בפמליא של⁹⁶ מעלה ובפמליא של מטה כו'

כלומר, באמצעות גילוי ההארה שלמעלה מההשתלשלות. כך גם המשפיע והמקבל הם שני הפכים, ובאמצעות הצדקה עושים שלום. וזהו "בפמליה של מעלה ובפמליה של מטה" וכו'.

שלום כזה בא מגילוי שלמעלה מההשתלשלות, שבו יכולים הפכים להתחבר. גם המשפיע והמקבל הם הפכים, והצדקה מאחדת ביניהם; זהו השלום "בפמליה של מעלה ובפמליה של מטה".

והפ"י של לבושי [לבושין / לבושים] כתלג חור⁹⁷ היינו עד"מ השלג שהוא מחלקי [מחלקים] מקובצי [מקובצים] ונקפים מעט מעט עד שנעשה רב כו' כך בצדקה כתיב וילבש צדקה⁹⁸ כו'

ופירוש "לבושיו כתלג חור" הוא, בדרך משל, השלג, שנוצר מחלקיקים המתקבצים וקופאים מעט מעט, עד שנעשית מהם מסה גדולה וכו'. כך גם נאמר על הצדקה: "וילבש צדקה" וכו'.

כעת מתבארים "לבושיו כתלג חור". השלג עשוי מחלקיקים זעירים המתקבצים מעט מעט עד שהם נעשים למסה גדולה, וכך גם הצדקה נקראת לבוש: "וילבש צדקה".

כל פרוטה ופרוטה מצטרפת⁹⁹ לחשבון גדול¹⁰⁰ וכן הוא בכל המצות מעשיות שמכמה ביחד נעשה לבוש א' והוא עד"מ הלבוש שהוא מכמה חתיכות בגד:

"כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול". כך הוא גם בכל המצוות המעשיות: רבות מהן מצטרפות יחד ונעשה מהן לבוש אחד. וזה, בדרך משל, בדומה ללבוש העשוי מפיסות בד רבות.

חז"ל אומרים שכמו שחוטי הלבוש מצטרפים יחד, כך כל פרוטה קטנה של צדקה מצטרפת לחשבון גדול. כך גם כל המצוות המעשיות — מעשים רבים ונפרדים — מצטרפות יחד ויוצרות לבוש אחד, כשם שלבוש נתפר מפיסות בד רבות.

קטע 6 • 121-15

ציצית: לבוש ושערה

12 ג והנה מצות ציצית¹⁰¹ היא שקולה כנגד כל המצות וכנודע ג"כ דציצית בגימ' [בגימטריא] ת"ר [תנו

רבנן]^{102, 103} ועם ח' חוטין וה' קשרים תרי"ג.

ג. מצוות ציצית שקולה כנגד כל המצוות. וכידוע גם, ערכה המספרי של המילה "ציצית" הוא 600, ועם שמונת החוטים וחמשת הקשרים מתקבל מניין תרי"ג.

הפרק השלישי עוסק בציצית. חז"ל אומרים שמצווה זו שקולה כנגד כל המצוות האחרות, וגם המספרים מראים זאת: ערכה המספרי של המילה "ציצית" הוא 600, ועם שמונת החוטים וחמשת הקשרים מתקבל מניין תרי"ג, כמניין המצוות כולן.

והענין כי בציצית יש מב' בחי' הנ"ל לבושי' [לבושין / לבושים] ושער רישי' [רישיה] כי הטלית עצמו פריסא דמלכא הוא בחי' לבושיה ובפ"ק [ובפרק קמא] דר"ה [דראש השנה] (די"ז ע"ב)

הענין הוא שבציצית יש משתי הבחינות שהוזכרו לעיל: "לבושיו" ו"שער ראשו". הטלית עצמה, שהיא "פריסא דמלכא" — פרוכת המלך — היא בחינת "לבושיו". ובפרק הראשון של ראש השנה (דף י"ז ע"ב):

בציצית יש מקום לשתי הבחינות: ה"לבושים", שהם המצוות, ו"שער ראשו", שהיא התורה. הטלית עצמה, המכונה "פריסא דמלכא", היא הלבוש.

מלמד שנתעטף¹⁰⁴ הקב"ה כשליח צבור כ' [כתב] מהרש"א [מהרש"א] בח"א [בחלק א']¹⁰⁵ וז"ל [וזה לשונו] ובספר ישן מחכמת המקובלים מצאתי וז"ל [וזה לשונו] נתעטף הקב"ה באות'

"מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח צבור". כתב המהרש"א בחידושי אגדות, ואלה דבריו: "ובספר ישן מחכמת המקובלים מצאתי, ואלה דבריו: 'נתעטף הקב"ה באותה

במסכת ראש השנה נאמר שכאשר לימד ה' את משה את י"ג המידות, הוא התעטף כשליח צבור. המהרש"א, בפירושו לאגדות התלמוד, מביא על כך מדבריו של ספר קבלה ישן.

טלית לבנה שנתעטף בברייתו של עולם שעליו נאמר עוטה אור כשלמה¹⁰⁶ שמבתיק מסוף העולם ועד סופו כו' עכ"ל [עד כאן לשונו] ועמ"ש בת"א [בתורה אור] בביאור ע"פ יביאו לבוש¹⁰⁷ מלכות.¹⁰⁸

טלית לבנה שנתעטף בה בברייתו של עולם, שעליה נאמר: "עוטה אור כשלמה", והיא מבתיקה מסוף העולם ועד סופו וכו". עד כאן לשונו. וראו מה שכתוב בתורה אור, בביאור הפסוק "יביאו לבוש מלכות".

הספר אומר שהטלית שבה התעטף ה' הייתה הלבוש הלכן של בריאת העולם. עליה נאמר בתהילים: "עוטה אור כשלמה", והיא מבתיקה מסוף העולם ועד סופו. כך הטלית היא לבושו של המלך, לבוש של אור.

13 ועמ"ש מענין לבושיה כתלג בביאור ע"פ כי ביום הזה יכפר^{110, 109} והציצית הם בחיי שערות כי ל"ב חוטין הם ל"ב נתיבות החכמה פי'

ועיינו במה שנכתב בעניין "לבושו כשלג" בביאור על הפסוק "כי ביום הזה יכפר". הציצית הן בחינת "שערות", שכן שלושים ושניים החוטים הם שלושים ושניים נתיבות החכמה. כלומר:

מילות הפתיחה מפנות לביאור על "לבושו כשלג" שבמאמר על הפסוק "כי ביום הזה יכפר". חוטי הציצית, המשתלשלים כשער, הם בחינת "שערות": יש שלושים ושניים חוטים, שמונה בכל אחת מארבע הכנפות, והם כנגד שלושים ושניים נתיבות החכמה.

עד"מ הנתיב שבהם עוברים ממקום למקום כך למעלה יש בחיי נתיבות שבהם נמשכו שפע התענוג בחכמה והוא בחיי שערות עליונות וכנ"ל בענין שער רישי [רישיה] כו'

בדומה לשביל שבו עוברים ממקום למקום, כך גם למעלה יש בחינות של נתיבות, שבהן נמשכת השפעת התענוג אל החכמה. זוהי בחינת השערות העליונות, כפי שנזכר לעיל בעניין "שער רישיה" וכו'.

שביל הוא הדרך שבה עוברים ממקום למקום. כך שלושים ושניים הנתיבות שלמעלה הן הצינורות שבהם נמשכת השפעת התענוג אל החכמה, והן השערות העליונות.

וזהו שנאמר בציצית למען תזכרו ועשיתם¹¹¹ פי' שתהיו בחיי דכר שהוא בחיי משפיע כי בלא זה הרי כנ"י [כנסת ישראל] בחיי מקבל ואל אישך תשוקתך¹¹²

וזהו שנאמר בציצית: "למען תזכרו ועשיתם" — כלומר, שתהיו בבחינת זכר, שהיא בחינת משפיע. שכן בלעדי זאת, כנסת ישראל היא בבחינת מקבל, ככתוב: "ואל אישך תשוקתך".

בפסוק על הציצית נאמר "למען תזכרו", מילה הקשורה למילה "זכר". אדמו"ר הזקן מפרש: הציצית עושות את האדם לבחינת "זכר", משפיע; ואילו בלעדיהן כנסת ישראל היא בבחינת מקבל, כאישה שעליה נאמר "ואל אישך תשוקתך".

אבל עי"ז תהיו בחינת דכר משפיע דהיינו שימשיכו אור א"ס ב"ה בתורה כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] על פסוק תורה צוה לנו משה מורשה¹¹³ כו' אל תקרי מורשה אלא מאורסה¹¹⁴ שהתורה נק' כלה^{115, 116, 117} והעוסק בתורה נק' בעל תורה

אבל על ידי כך תהיו בבחינת זכר משפיע, כלומר, תמשיכו אור אין סוף ברוך הוא אל התורה. וכמאמר חז"ל על הפסוק "תורה צוה לנו משה מורשה" וכו': "אל תקרי מורשה אלא מאורסה", שהרי התורה נקראת כלה, והעוסק בתורה נקרא בעל תורה,

על ידי הציצית נעשה היהודי משפיע: הוא ממשיך אור אין סוף אל התורה. חז"ל דורשים "מורשה", כלומר ירושה, כ"מאורסה": התורה היא כלה, ומי שלומד אותה הוא בעלה, "בעל תורה".

כמאמר הזהר מארי דאורייתא^{118, 119} והיינוע"ד [והיינו על דרך] מ"ש במעיין החכמה¹²⁰ דוד המלך ע"ה [עליו השלום] היה מחבר תורה שלמעלה עם קוב"ה [קודשא בריך הוא]¹²¹ שהיה ממשיך השראת אור א"ס בחכמה וזהו פי' עוסק בתורה לשמה^{122, 123} לשמה ממש לשם התורה עצמה.

כמאמר הזוהר: "מארי דאורייתא", בעלי התורה. וזהו על דרך מה שכתוב במעיין החכמה: דוד המלך עליו השלום היה מחבר את התורה שלמעלה עם הקדוש ברוך הוא, שכן היה ממשיך את השראת אור אין סוף בחכמה. וזהו פירוש "עוסק בתורה לשמה" — לשמה ממש, לשם התורה עצמה.

הזוהר מכנה את לומדי התורה "מארי דאורייתא", בעלי התורה. דוד המלך היה מחבר את התורה עם הקדוש ברוך הוא, בהמשיכו את אור אין סוף אל החכמה. זהו פירוש הלימוד "לשמה": לשם התורה עצמה, כדי לייחד אותה עם ה'.

14 והיינו ע"ד הנ"ל בענין רעש ושער שמבחי רעש נעשה שער ויש שער בימין זה השער להוי"ה¹²⁴ לכניסה ויציאה שהמלך בעצמו יוצא ומתגלה ושער בשמאל שער ריש"י [רישיה] כעמר¹²⁵ כו'

וזה על דרך מה שנאמר לעיל בענין רעש ושער: שמבחינת הרעש נעשה שער. יש שער בימין — "זה השער להוי"ה", לכניסה וליציאה, שבהן המלך עצמו יוצא ומתגלה; ויש שער בשמאל — "שער ראשו כעמר" וכו'.

שני סוגי השער חוזרים כאן: מרעש העבודה שלמטה נמשכים השער שבימין והשער שבשמאל. דרך השער — "זה השער להוי"ה" — המלך עצמו יוצא ומתגלה, ואילו השער שבשמאל הוא ההמשכה המצומצמת של "שער ראשו".

והוא מ"ש שמאלו תחת לראשי¹²⁶ וימינו תחבקני [ועמ"ש בפ' מקץ גבי ענין מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל¹²⁷ שמזוזה היא בחי' המצות והיא בימין]

וזהו מה שכתוב: "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני". [ועיינו במה שכתוב בפרשת מקץ בענין "מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל": המזוזה היא בחינת המצות, והיא בימין,

הפסוק "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני" מתאר את אותם שני צדדים. ההערה שבסוגריים המרובעים מזכירה את ההסבר בפרשת מקץ לכלל שקבעו חכמים, שמניחים את המזוזה מימין לפתח ואת נר חנוכה משמאל: המזוזה היא המצות, והיא בימין.

וזהו כענין שער בימין ונר חנוכה היא המשכת התורה והיא משמאל וזהו כענין ושער רישיה שהוא שער בשמאל ועי' מ"ש בביאור ע"פ מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע¹²⁸ כו'].

וזה בדומה לענין השער שבימין; ונר חנוכה הוא המשכת התורה, והוא בשמאל, וזה בדומה לענין "ושער ראשו", שהוא שער שבשמאל. ועיינו במה שכתוב בביאור על מאמר חז"ל: "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע" וכו'.

המזוזה שבימין היא השער, ואילו נר חנוכה, שממשיך את אור התורה, נמצא בשמאל — בחינת השער שבשמאל. ההערה שבסוגריים המרובעים נחתמת בהפניה לביאור מאמר חז"ל על כך שישראל הקדימו "נעשה" ל"נשמע".

15 ובתחלה אמר ולא תתורו כו' אשר אתם זונים¹²⁹ כו' כי כל דבר שמשותקק אליו הוא נק' בחי' נוק'

[נוקבא] ומקבל ואז נק' בחי' זונה דהיינו שיחפוף בתענוגים גשמיים

ובתחילה נאמר: "ולא תתורו" וכו', "אשר אתם זונים" וכו'. שכן כל דבר שאדם משותקק אליו הופך אותו לבחינת נוקבא, למקבל; ואז הוא נקרא בחינת זונה, כלומר, שהוא חפץ בתענוגים גשמיים,

לפני "וזכרתם" מזהיר הפסוק: "לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, אשר אתם זונים אחריהם". כל דבר שאדם משותקק אליו הופך אותו למקבל ביחס אליו, לבחינת נוקבא; וכשהתשוקה היא לתענוגים גשמיים, הוא נקרא זונה, מי שסוטה אחריהם.

ואזי לא יוכל לקבל מתענוג העליון ומכ"ש [ומכל שכן] שלא יוכל להיות בחי' דכר [ועמ"ש מזה בד"ה והיה לכם לציצית]¹³⁰ משא"כ כאשר ולא תתורו וכו' אזי תזכרו ועשיתם¹³¹ כו' וד"ל [ודי למבין].

ואז לא יוכל לקבל מן התענוג העליון, וכל שכן שלא יוכל להיות בבחינת זכר. [ועיינו במה שנכתב על כך במאמר המתחיל "והיה לכם לציצית"]. אבל כש"לא תתורו" וכו', אזי "וזכרתם ועשיתם" וכו'. וד"ל.

אדם כזה אינו יכול לקבל את התענוג העליון, ועל אחת כמה וכמה שאינו יכול להיות משפיע. אבל כשאינו סוטה אחר לבו ועיניו, הוא יכול "וזכרתם ועשיתם" — להיות משפיע הממשיך את אור אין סוף לתורה, כפי שהתבאר לעיל.

קטע 7 • 16-18

שתי ה"אני": גן עדן ותחיית המתים

16 ועתה יובן ענין אני הוי' אלקיכם אני אותיות אי"ן והוא ע"ד מ"ש היש בה עץ¹³² אם אין [וע' בזהר שלח

דקנ"ח ב'¹³³ ובפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] שם] פ"י עץ הוא מלשון עצה והוא¹³⁴ בבחי' חכמה שנק' עצה ותושיה¹³⁵

עתה יובן עניינו של "אני הוי' אלקיכם". אותיות המילה "אני" הן אותיות "אינ", וזה על דרך הכתוב: "היש בה עץ אם אין" [ועיינו בזהר שלח, דף קנ"ח ע"ב, ובפירוש הרמ"ז שם]. פירוש: "עץ" הוא מלשון "עצה", והוא בחינת חכמה, שנקראת "עצה ותושיה",

כעת מתבאר הפסוק הפותח. למילה "אני" יש אותן אותיות כמו למילה "אינ", כפי ששאל משה את המרגלים: "היש בה עץ אם אין"; "עץ" נקרא כאן מלשון "עצה", שהיא חכמה, הנקראת "עצה ותושיה".

כי העצה הוא התחכמות והשגות דבר מה ופ"י אם אין היינו בחי' האין שמשם תמצא בחי'¹³⁶ החכמה והוא בחי' סתימו דכל סתימין ואינו בגדר תפיסא והשגה

כי עצה היא שיקול דעת מתוך חכמה והכנת עניין כלשהו. ופירוש "אם אין" הוא בחינת האין, שממנה נמצאת בחינת החכמה; והיא בחינת "סתימו דכל סתימין", ואינה בגדר תפיסה והשגה.

עצה היא הפעלת החכמה כדי להבין דבר מה. האין הוא המקור הנסתר שממנו נובעת החכמה, כפי שנאמר באיוב: "והחכמה מאין תמצא"; הוא נקרא "סתימו דכל סתימין", ונמצא למעלה מכל תפיסה והשגה.

ואמנם הוי' הוא בחיי השתלשלות יו"ד צמצום הי"א התפשטות כו' והיינו ע"י בחינת צמצום כנודע ואעפ"כ [ואף על פי כן] אמר אני הוי' שבחיי אני הוא ממש בחיי הוי'

אולם הוי' היא בחינת השתלשלות: היו"ד היא צמצום והה"א היא התפשטות וכו'; כלומר, הדבר נעשה באמצעות בחינת צמצומים, כידוע. ואף על פי כן נאמר "אני הוי'" — שבחינת אני היא ממש בחינת הוי',

לעומת זאת, הוי' הוא שם המבטא את ההשתלשלות: היו"ד שבו מורה על צמצום והה"א על התפשטות, בתהליך הנעשה באמצעות צמצומים. ואף על פי כן נאמר "אני הוי'", ובכך מזוהה בחינת האין הנסתרת עם השם המבטא את ההשתלשלות.

כי הצמצום וההסתר אינו אלא בערכינו שוכני מטה אבל אצלו ית' כולא חד ממש בלא פרודא וזהו אשר הוצאתיך מארץ מצרים

כי הצמצום וההסתר אינם אלא ביחס אלינו, שוכני מטה; אך אצלו יתברך הכול אחד ממש, ללא פירוד. וזהו "אשר הוצאתיך מארץ מצרים",

הצמצום וההסתר קיימים רק מנקודת המבט שלנו, השוכנים למטה; אצל ה' הכול אחד. משום כך מוסיף הפסוק "אשר הוצאתיך מארץ מצרים".

כי העוה"ז בכלל נקי מצרים ע"ש [על שם] המצרים וגבולים שהוא מוגבל מן הארץ לרקיע ת"ק שנה וע"י היציאה ממצרים וגבולין הללו דהיינו כנ"ל בענין הרעש בחילא יתיר כו'

כי העולם הזה בכללותו נקרא מצרים על שם המצרים והגבולות, שכן הוא מוגבל: המרחק מן הארץ לרקיע הוא מהלך חמש מאות שנה. והיציאה מן המצרים והגבולות הללו היא באמצעות היציאה ממצרים, כלומר, כפי שנתבאר לעיל בעניין הרעש "בחילא יתיר" וכו',

מצרים נקראת כך מלשון מצרים: העולם הזה מוגבל, וחכמים מתארים את המרחק מן הארץ לרקיע כמהלך של חמש מאות שנה. היציאה מן הגבולות הללו היא הרעש "בחילא יתיר" של העבודה מלמטה, כפי שתואר לעיל.

נמשך להיות לכם לאלקים¹³⁷ אלקים הוא בחיי צמצום והוא המשכת התענוג בגי' [בגן עדן] בבחי' שערות יושבין ונהנין כו' וזהו ענין כי אלקים קדושים הוא^{138, 139} ובירושלמי רפ"ט דברכות דרכו בקדושה דברו בקדושה כו'

נמשך הדבר להיות לכם לאלקים. אלקים היא בחינת צמצום, והיא המשכת התענוג בגן עדן בבחינת שערות, שעליה נאמר "יושבין ונהנין" וכו'. וזהו ענין "כי אלקים קדושים הוא"; ובתלמוד הירושלמי, בתחילת הפרק התשיעי של ברכות, נאמר: "דרכו בקדושה, דברו בקדושה" וכו':

מן היציאה נמשכת הבחינה "להיות לכם לאלקים". אלקים הוא שם המורה על צמצום, והוא מציין את המשכת התענוג בגן עדן באמצעות "שערות", שבהן הצדיקים "יושבין ונהנין". לכן יהושע מכנה אותו "אלקים קדושים", בלשון רבים, והתלמוד הירושלמי מונה את קדושת דרכו ואת קדושת דיבורו.

היינו המשכות בחיי קדוש ממש רק שנמשך ע"י בחיי שערות וצמצוצים כי קדוש בוא"ו זהו בחיי המשכת קדש על שיערה בחיי ו'

כלומר, נמשכות בחינות של קדוש ממש, אלא שהן נמשכות באמצעות בחינת שערות וצמצומים. שכן "קדוש" בוי"ו הוא בחינת המשכת הקודש על גבי שיערה, שהיא בחינת ו',

אלה הן המשכות של קדושה עצמה, אלא שהן עוברות דרך שערות וצמצומים. הדבר נרמז במילה "קדוש" הכתובה בוי"ו: הוי"ו, שהיא קו נמשך, דומה לשערה שדרכה נמשכת הקדושה — "קודש".

כמו קדוש יהיה גדל פרע¹⁴⁰ שער ראשו משא"כ קדש העליון עצמו זהו למעלה מבחי שערות והמשכות ולכן נק' בחיי זו להיות לכם לאלקים.

כמו שנאמר: "קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו". אבל הקודש העליון עצמו אינו כך: הוא למעלה מבחינת שערות והמשכות. ולכן בחינה זו נקראת "להיות לכם לאלקים".

לכן הנזיר, ששער גדל, נקרא "קדוש". הקודש העליון עצמו נמצא למעלה משערות ומהמשכה, ואילו הבחינה הנמשכת נקראת "להיות לכם לאלקים".

וזהו ענין אלקים חיים¹⁴¹ עיין מ"ש בסידור בד"ה אדני שפתי תפתח¹⁴² ועיין במא"א [במאורי אור] אות א' סעיף פ"ג [פרק ג'].

וזהו ענין "אלקים חיים": ראו את מה שכתוב בסידור, במאמר המתחיל "אדני שפתי תפתח", וראו במאורי אור, אות א', סעיף פ"ג.

הביטוי "אלקים חיים" שייך לבחינה זו. הטקסט מפנה למאמר שבסידור על "אדני שפתי תפתח", ולספר המונחים הקבלי מאורי אור.

גם ע"ד מ"ש עין לא ראתה אלקים זולתך^{143, 144, 145} יעשה למחכה לו (וע' זח"א [זהר חלק א] ד"ו סע"א [סוף עמוד א]¹⁴⁶ וח"ג [וחלק ג'] פנחס דרס"ז ב')¹⁴⁷

וגם על דרך מה שכתוב: "עין לא ראתה, אלקים זולתך, יעשה למחכה לו" (וראו בזוהר, חלק א', דף ו' ע"א, ובחלק ג', פינחס, דף רס"ז ע"ב);

גם הפסוק בישעיהו, "עין לא ראתה, אלקים זולתך, יעשה למחכה לו", עוסק בבחינה זו — בשכר הידוע לאלקים לבדו. הקטעים המצוטטים בסוגריים בזוהר דנים בפסוק.

והגם שבגמרא פירשו זה על זמן התחייה מ"מ יש לפרשו ג"כ על ג"ע [גן עדן] עיין בפ' תרומה קמ"ב ב' ועמ"ש בד"ה¹⁴⁸

ואף שבגמרא פירשו זאת כמתייחס לזמן התחייה, מכל מקום אפשר לפרשו גם כמתייחס לגן עדן; ראו בפרשת תרומה, [דף] קמ"ב ע"ב. וראו את מה שכתוב במאמר המתחיל

התלמוד מייחס את הפסוק לעולם הבא, שהרבי הזקן מפרש כאן כזמן התחייה; אפשר לפרשו גם כמתייחס לגן עדן, והטקסט מפנה לשם בפרשת תרומה. ההפניה למאמר נוסף נמשכת בחלק הבא.

כי כאשר השמים החדשים¹⁴⁹ דלקמן¹⁵⁰ ואח"כ אני הוי' אלקיכם פעם ב' היינו על גודל השכר לזמן התחי' שהוא בחי' גילוי עצמות התענוג שאינו בגדר צמצום והתחלקות¹⁵¹ בחי' קדש העליון ממש "כי כאשר השמים החדשים", להלן. ואחר כך, "אני הוי' אלקיכם" בפעם השנייה, מתייחס לגודל השכר בזמן התחייה, שהוא בחינת גילוי עצמות התענוג, שאינו נתון בגבולות של צמצום והתחלקות: בחינת קודש העליון ממש.

המאמר "כי כאשר השמים החדשים" מופיע בסוף לקוטי תורה על שיר השירים. "אני הוי' אלקיכם" בפעם השנייה מדבר על השכר הגדול של התחייה: עצמות התענוג מתגלה בלי צמצום או התחלקות — קודש העליון ממש.

והוא כמ"ש לבושי' [לבושין / לבושים]¹⁵² כתלג חור' שהוא בחי' תענוג שלמעלה מהתענוג המתגלה בבחי' פנימי' [פנימיות / פנימית] הנקרא שער רישי' [רישיה] והוא המתגלה לעתיד לבא והוא מתן שכרן של מצות כני"ל.^{153, 154, 155}

וזהו כפי שכתוב: "לבושיה כתלג חור", שהיא בחינת תענוג שלמעלה מהתענוג המתגלה בבחינת פנימיות, הנקראת "שער רישיה". וזהו שיתגלה לעתיד לבוא, והוא מתן שכרן של מצוות, כנזכר לעיל.

זהו ה"לבושיה כתלג חור" — התענוג שלמעלה מהתענוג של ה"שער". הוא יתגלה לעתיד לבוא כשכר המצוות, ובכך נענית השאלה שפתחה את המאמר על הכפלת "אני הוי'".

17 וז"ש [וזהו שכתוב] רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ענין העטרה הוא בחי' מקיף שלמעלה מן המוח שבראש ומכש"כ [ומכל שכן] מן השערות ועמ"ש כמ"א ע"פ בעטרה שעטרה לו אמו.¹⁵⁶ וז"ש [וזהו שכתוב] אני הוי' נאמן לשלם שכר

וזהו שאמרו חז"ל: "צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם". העטרה היא בחינת אור מקיף, שלמעלה מהמוח שבראש, ועל אחת כמה וכמה שלמעלה מהשערות. ועיינו במה שנכתב במקום אחר על הפסוק "בעטרה שעטרה לו אמו". וזהו פירוש "אני הוי' נאמן לשלם שכר",

חז"ל אומרים: "צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם". העטרה מונחת מעל הראש, ולכן היא מסמלת אור מקיף, שלמעלה מהמוח, ועל אחת כמה וכמה שלמעלה מהשערות; וזהו השכר שעליו נאמר: "אני הוי' נאמן לשלם שכר".

כי תשלום שכר זה שהוא בחי' עצמיות התענוג הוא כעת למעלה מן ההשגה אלא רק בבחי' אמונה

מפני שתשלום שכר זה, שהוא בחינת עצם התענוג, נמצא כעת למעלה מהשגה, והוא נתפס רק בבחינת אמונה.

המילה "נאמן" קשורה לאמונה: השכר הזה, שהוא עצם התענוג, נמצא כעת למעלה מכל השגה, ואפשר להחזיק בו לעת עתה רק באמצעות אמונה.

והנה לכך נאמר ב' פעמים אני שהם כנגד ב' בחי' הנ"ל לבושי' [לבושין / לבושים] ושער רישי' [רישיה] כו' במצות ציצית דייקא כי בציצית יש ב' הבחי' כנ"ל.¹⁵⁷

והנה, לכן נאמר "אני" פעמיים, כנגד שתי הבחינות שהוזכרו לעיל — "לבושיה" ו"שער רישיה" וכו' — דווקא במצוות ציצית, מפני שכציצית יש שתי בחינות אלה, כנזכר לעיל.

כך מתורצת השאלה הראשונה: "אני" נאמר פעמיים כנגד שתי הבחינות, "לבושיה" ו"שער רישיה", והדבר נאמר בפרשת ציצית דווקא, משום שכציצית כלולות שתיהן.

18 וזהו הטעם שקבלת תענוג זה הוא דוקא ע"י תחיית המתים¹⁵⁸ שהגוף דוקא יקום ויתענג כא' [כאחד] עם הנפש לפי שהתענוג זה

וזו הסיבה שקבלת התענוג הזה היא דווקא באמצעות תחיית המתים, שבה דווקא הגוף יקום ויתענג יחד עם הנשמה: כי תענוג זה,

הדבר מסביר גם מדוע התענוג הזה מגיע בתחיית המתים, כשהגוף קם וחולק את התענוג עם הנשמה, ולא בגן עדן, שבו הנשמה נמצאת ללא גוף.

שהוא מבחי' עצמיות התענוג שלמעלה מצמצום והתחלקות הוא נמשך ע"י מצות מעשיות משום דנעוץ סופן כו'

שהוא מבחינת עצמות התענוג, שלמעלה מצמצום והתחלקות, נמשך באמצעות המצוות המעשיות, משום ש"נעוץ סופן" וכו'.

עצמות התענוג, שלמעלה מכל צמצום, נמשכת באמצעות המצוות הגשמיות, משום שסופן נעוץ בתחילתן: המעשה הנמוך ביותר מגיע למקור העליון ביותר.

ע"כ התגלותו לעתיד הוא בגוף דייקא משא"כ תענוג שבג"ע [שבגן עדן] השגת פנימית התענוג הוא הנשמות בלא גופים:

לכן התגלותו לעתיד תהיה דווקא בגוף. לא כך התענוג שבגן עדן: השגת פנימיות התענוג היא לנשמות בלא גופים.

לכן התגלות התענוג הזה בעתיד חייבת להיות בגוף, שקיים את המצוות. לעומת זאת, התענוג שבגן עדן הוא השגה של פנימיות התענוג, והוא שייך לנשמות בלא גופים.

בעבודה

עבדו את ה' מתוך ההפך: מי שנהנה בעבר מתענוגי העולם יכול להפוך את אותה משיכה עצמה לזעקה גדולה יותר ולאהבה "ביתר שאת". אל תתורו אחרי הלב והעיניים, כדי להיות בבחינת נותן הממשיך את אור אין סוף לתורה באמצעות לימוד לשמה. העריכו גם את המצוות המעשיות, הנעשות בפועל, כי באמצעותן נמשכת עצמות התענוג, שאין שום השגה מגיעה אליה, והיא תתגלה בגוף בתחיית המתים.

שאלות לשיחה

1. מדוע התענוג הגשמי נקרא "פסולת" של התענוג העליון, ומה מלמד צחוקו של רבי עקיבא למראה רומי על שכר המצוות?
2. כיצד שתי המשמעויות של "שער" — שער ושערה — מקבילות למצוות ולתורה, ומדוע התענוג שבתורה נקרא צמצום?
3. מדוע אפשר להמשיך את עצמות התענוג, שלמעלה מן החכמה, רק באמצעות מעשים גשמיים כגון קרבנות, צדקה וציצית?
4. מה פירוש הדבר שהציצית הופכת את היהודי ל"זכר", לנותן, וכיצד הדבר קשור ללימוד תורה לשמה?
5. מדוע שכר תחיית המתים צריך להתגלות בגוף, בעוד שהתענוג של גן עדן שייך לנשמות ללא גופים?

מקורות והפניות

הערות

פסקה 1

1 אני הי אלקיכם אשר הוצאתי

הפסוק האחרון בפרשת ציצית: "אני הוי אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים; אני הוי אלקיכם". המאמר שואל מדוע מילות הפתיחה מופיעות פעמיים, ומשיב באמצעות מצוות ציצית.

Numbers 15:41 במדבר ט"ו:מ"א

אָנִי הִי אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי הִי אֱלֹהֵיכֶם:

I am the L-RD your G-d, who brought you out of the land of 'Egypt, to be your G-d: I am the L-RD your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

במדבר טו, מא.

2 הערת קה"ת מפנה לLeviticus 25:38 למילים האלה.

Leviticus 25:38 ויקרא כ"ה:ל"ח

אָנִי הִי אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְתֵת לָכֶם אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן לְהִיּוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים:

I am the L-RD your G-d, who brought you forth out of the land of Egypt, to give you the land of Canaan, to be your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 היום לעשותם

"ושמרת את המצוה ואת החקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוך היום לעשותם". המילה "היום" מתפרשת כרומזת לעולם הזה, שהוא הזמן לעשייה.

Deuteronomy 7:11 דברים ז':יא

וְשָׁמַרְתָּ אֶת־הַמִּצְוָה וְאֶת־הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם:

Thou shalt therefore keep the commandment, and the statutes, and the ordinances, which I command thee this day, to do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

דברים ז, יא.

4 ולמחר לקבל שכרם

הגמרא דורשת את הפסוק: "היום לעשותם, ולמחר לקבל שכרם". אדמו"ר הזקן כולל ב"למחר" הן את גן עדן והן את תחיית המתים.

Eruvin 22a:5-6 עירובין כ"ב א:ה-ו

וְהִינֵנוּ דְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מָאִי דְקָתִיב "אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם", "הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם" — וְלֹא לְמַחֵר לַעֲשׂוֹתָם, "הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם" — לְמַחֵר לְקַבֵּל שְׂכָרָם. אֲמַר רַבִּי חֲגִי, וְאֵיתִימָא רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי: מָאִי דְקָתִיב "אֲרֹךְ אַפַּיִם"? "אֲרֹךְ אַף" מִבְּעֵי לְקָה!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערות קה"ת

עירובין כב, א. וש"נ.

5 אני הי אלקיכם

בהערת קה"ת נאמר שנוסח אחר (הנחה) של מאמר זה נדפס שם.

הערות קה"ת

הנחה אחרת בסה"מ תק"ע ע"י ק"ח.

6 בכ"מ שנא' אני הי

בסיפור על התלמיד שניצל בזכות ציציותיו, הוא מסביר ש"אני הוי אלקיכם" כתוב שם פעמיים: "אני הוא שעתיד להיפרע, ואני הוא שעתיד לשלם שכר". אדמו"ר הזקן בונה על פירוש חז"ל ל"אני הוי"י" כמי שנאמן לשלם שכר.

Menachot 44a:14-17 מנחות מ"ד א:י"ד-י"ז

תפלה של יד אינה מעכבת: אמר רב חסדא לא שנו אלא שיש לו אבל אין לו מעכבת אמרו לו אמרת אמר להו לא אלא מאן דלית ליה תרי מצות חד מצוה נמי לא ליעביד ומעיקרא מאי סבר גזירה שמא יפשע אמר רב ששת כל שאינו מניח תפילין עובר בשמונה עשה וכל שאין לו ציצית בכגדו עובר בחמשה עשה

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערות קה"ת

ראה מנחות מד, א.

7 ועיקר קיבול השכר הוא לזמן התחי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערות קה"ת

רמב"ן שער הגמול.

פסקה 2

8 כמו נשמות האבות

שם כותב אדמו"ר הזקן שכל נשמות הצדיקים, התנאים והנביאים, הנמצאות כעת בגן עדן העליון, יתלבשו בגופיהן ויקומו בתחיית המתים כדי ליהנות מזיו השכינה. זאת משום שהגילוי שבגן עדן בא באמצעות צמצומים גדולים, ואילו הגילוי של תחיית המתים בא מן האור הסובב כל עלמין, ללא גבול.

הערות קה"ת

ראה אגה"ק ס"ז (ב, כקה, ב): "כל נשמות הצדיקים והתנאים והנביאים".

9 הערת קה"ת מפנה לExodus 3:16 למילים האלה.

Exodus 3:16 שמות ג':ט"ז

לֵךְ וְאֶסְפַּת אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם הִי אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נִרְאָה אֵלַי אֱלֹהֵי אֲבֹתְכֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וְאָמַר פֶּקֶד פְּקֻדָּתִי אֲתֶכֶם וְאֶת־הָעֲשׂוֹי לָכֶם בְּמִצְרַיִם:

Go, and gather the elders of Israel together, and say unto them: The L-RD, the G-d of your fathers, the G-d of Abraham, of Isaac, and of Jacob, hath appeared unto me, saying: I have surely remembered you, and seen that which is done to you in Egypt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

10 בשוה לכל ישראל

שם מביא אדמו"ר הזקן את דברי הרמב"ן, שעיקר השכר הוא בתחיית המתים, שהיא למעלה אפילו מגן עדן העליון, ושואל כיצד הנשמות הקמות בגופיהן יכולות להגיע לתענוג גדול יותר מן התענוג של הנשמה בגן עדן.

הוא מפרש את "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא" כקימתם בתחיית המתים. בהערה נאמר שמבואר שם שגם בתחיית המתים יש הבדלי דרגות, ובכל זאת היא שונה מגן עדן בכך.

הערת קה"ת

ראה תו"א עג, ב ובהמשך תעריב [—ב עי אקרב] דאף שגם בתח"מ יש חילוקי מדרי"מ מ"מ יש חילוק בזה בין ג"ע לתח"מ, עיי"ש. — לקו"ש ח"י"ז ע"י 344.

11 כל ישראל יש להם חלק

ההערה מפנה לשם לדיון נרחב במשנה זו.

הערת קה"ת

סנהדרין ר"פ חלק ז, א. וראה בארוכה תשובות וביאורים לכ"ק אדמו"ר סי' ח (קה"ת ברוקלין תשל"ו). באמרי בינה שער התפילין יט, א [קא, א] "ולכך גורו אומר דכ"י יש להם חלק לעוה"ב מצד גופי המצות בפ"מ גם בלי כונה כלל".

12 לעוה"ב

ההערה מצטטת שם: "ויש למעלה מזה", מי שהוא בן עולם הבא, המיועד לחיי העולם הבא.

הערת קה"ת

בלקו"ש-ז ע"י 344: "ויש אלה שלמעלה ממדרגה זו — בן עוה"ב מזומן לחיי עוה"ב". עיי"ש.

13 ישראל יש להם חלק לעוה"ב רק ואלו שאין להם חלק

המשנה פותחת: "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", ולאחר מכן מונה את "אלו שאין להם חלק"; הראשון שבהם הוא מי שאומר שאין תחיית המתים. התלמוד מוסיף שמידה כנגד מידה, כיוון שהוא כפר בה, לא יהיה לו חלק בה.

Sanhedrin 90a:15 סנהדרין ז' א:ט"ו

מתני' כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר: "ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר". ואלו שאין להם חלק לעולם הבא: האומר אין תחיית המתים מן התורה, ואין תורה מן השמים, ואפיקורוס.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 3

14 אשר הוא לשון תענוג

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה ת"ז ת"ל (עד, ב). תט"ל (עט, א).

15 באשרי

כשלא קראה לבנה אשר, אמרה: "באשרי, כי אשירי בנות". מילה זו מראה ש"אשרי" פירושו שמחה.

Genesis 30:13 בראשית ל"ג

ותאמר לאה באשרי כי אשירי בנות ותקרא את שמו אשר:

And Leah said: 'Happy am I! for the daughters will call me happy.' And she called his name Asher

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ל, יג. ראה לקמן שה"ש לד, א.

16 אשר הוא לשון תענוג ואושר וכמו באשרי

בתיקוני זוהר קוראים את "אשרי" במשמעות של "באשרי, כי אשירי בנות" — לשון שבה. אדמו"ר הזקן מחיל את אותה קריאה על "אשר קדשני שבכרבה על המצוות.

Tikkunei Zohar 74b תיקוני זוהר ע"ד ב

17 "ואהיה אצלו אמן, ואהיה שעשועים יום יום" — נאמר על התורה. מאמר זה פותח את המאמר בלקוטי תורה, במדבר, שאליו מתייחס הטקסט.

Proverbs 8:30 משלי ח:ל'

ואהיה אצלו אמן ואהיה שעשועים יום יום משחקת לפניו בכל-עת:

Then I was by Him, as a nursling; And I was daily all delight, Playing always before Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

18 בד"ה ואהי אצלו אמן

במאמר ההוא מדבר אדמו"ר הזקן על אהבה בתענוגים בה, על ה"פנים" הפנימיות שהתגלו במתן תורה, ואומר שהתענוג העליון מתלבש בכל מצווה כתענוג פרטי; משום כך פרחו נשמות ישראל בכל דיבור.

Numbers 18:3 במדבר י"ח:ג'

וְשָׁמְרוּ מִשְׁמֶרֶתְךָ וּמִשְׁמֶרֶת כָּל־הָאֵלֹהִים אֲךָ אֶל־כָּלִי הַקֹּדֶשׁ וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִקְרְבוּ וְלֹא־יָמֻתוּ גַם־הֵם גַּם־אַתָּם:

And they shall keep thy charge, and the charge of all the Tent; only they shall not come nigh unto the holy furniture .and unto the altar, that they die not, neither they, nor ye

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

לעיל במדבר יח, ג.

19 חיך יטעם אוכל

19 "הלא אוזן מילין תבחן, וחיך אוכל יטעם לו". הפסוק מובא כדוגמה להנאה שבטעם.

Job 12:11 איוב י"ב:י"א

הלא־אֵזֶן מִלִּין תִּבְחֶן וְחִיךְ אוֹכֵל יִטְעֶם־לוֹ:

Doth not the ear try words, Even as the palate tasteth its food?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב יב, יא.

20 מתוך הוא לנפש

20 "צוף דבש אמרי נועם, מתוך לנפש ומרפא לעצם". הביטוי מתאר את התענוג שאדם מרגיש במתיקות.

Proverbs 16:24 משלי ט"ז:כ"ד

צוֹף־דִּבְשׁ אִמְרֵי־נוֹעַם מִתּוֹךְ לִנְפֶשׁ וּמִרְפָּא לְעֶצֶם:

Pleasant words are as a honeycomb, Sweet to the soul, and health to the bones

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה משלי טז, כד.

21 אין לך עשב מלמטה

המדרש מלמד שאין עשב שאין לו מזל ברקיע שמכה בו ואומר לו לגדול. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שגם המתיקות הגשמית נמשכת

ממקור רוחני שלמעלה.

Bereshit Rabbah 10:6 בראשית רבה י"ו:

בר סירא אמר: אלוה העלה סמים מן הארץ, בהם הרופא מרפא את המכה, ובהם הרוקח מרקח את המרקחת. אמר רבי סימון: אין לך כל עשב ועשב, שאין לו מזל ברקיע, שמכה אותו ואומר לו גדל, הדא הוא דכתיב (שם לח): הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ וגו'. לשון שוטר (שם י). התקשר מעדנות כימה, או מושכות כסיל תפתח. רבי חנינא בר פפא ורי סימון אמר: כימה מעדנת את הפירות, וכסיל מושר בין קשר לקשר. הדא הוא דכתיב (שם): התוציא מזרות בעתו ועיש על בניה תנחם. רבי תנחום בר חייה ...

Bar Sira said: G-d produced drugs from the earth with which the physician heals the wound, and with which the pharmacist mixes his compounds.38:4. Rabbi Simon said: There is not a single blade of grass that does not have a constellation in the firmament that strikes it and says to it: 'Grow.' That is what is written: "Do you know the rules of the heavens? Will you establish its dominion [mishtar] on earth?" (Job 38:33). It is an expression of being in charge [shoter]. "Will ... you tie the chains of

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

Zohar I, 251a זח"א רנ"א, א

Zohar II, 171b זח"ב קע"א, ב

Zohar III, 86a זח"ג פ"א, א

הערת קה"ת

ראה ב"ר י, ו. זח"א רנ"א, א. זח"ב קע"א, ב. זח"ג פ"א, א. מו"נ ח"ב פ"י.

22 שהנשמות נהנין

בעולם הבא "צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה". וזהו התענוג האמיתי באלוקות, שהתענוג הגשמי הוא רק שארית ממנו.

Berakhot 17a ברכות י"ז א

הערת קה"ת

ראה ברכות יז, א.

23 הערת קה"ת מפנה Job 34:3 למילים האלה.

Job 34:3 איוב ל"ד:

כִּי־אֶזְנוֹן מִלִּין תִּבְחֶן וְחֶךְ יִטַּעַם לְאֹכְלָיו:

.For the ear trieth words, As the palate tasteth food

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 4

24 ואת רוח הטומאה אעביר

"ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" — נבואה על אחרית הימים. מכיוון שתענוגי העולם הזה מעורבים בפסולת, לעתיד לבוא תוסר הטומאה.

Zechariah 13:2 זכריה י"ג:ב

וְהָיָה כִּי־יִהְיֶה הַיּוֹם הַזֶּה וְהָיָה אֶתְּ־שֵׁמוֹת הַעֲצָבִים מִן־הָאָרֶץ וְלֹא יִקְרָו עוֹד וְגַם אֶת־הַנְּבִיאִים וְאֶת־רוּחַ הַטָּמֵא אֶעְבִּיר מִן־הָאָרֶץ:

And it shall come to pass in that day, Saith the L-RD of hosts, That I will cut off the names of the idols out of the land, And they shall no more be remembered; And also I will cause the prophets And the unclean spirit to pass out of the land

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

זכריה יג, ב.

25 השמים החדשים

"כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפניי". לעתיד לבוא יהיה העולם מחודש.

Isaiah 66:22 ישעיהו ס"ו:כ"ב

כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עֹמְדִים לִפְנֵי נְאֻם־ה' כִּן יַעֲמֹד זַרְעֲכֶם וְשִׁמְכֶם:

For as the new heavens and the new earth, which I will make, shall remain before Me, saith the L-RD, so shall your seed and your name remain

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיהו סו, כב.

26 כי שמים כעשן נמלחו

"כי השמים כעשן נמלחו והארץ ככגד תבלה". הדברים נאמרו על השמים הנוכחיים, שהתענוג שבהם אינו אלא פסולת.

Isaiah 51:6 ישעיהו נ"א:ו

שָׂאוּ לְשָׁמַיִם עֵינֵיכֶם וְהִבֵּיטוּ אֶל־הָאָרֶץ מִתַּחַת כִּי־שָׁמַיִם כָּעָשָׁן נִמְלְחוּ וְהָאָרֶץ כְּכֶגֶד תִּבְלֶה וְיִשְׁכְּיָהּ כְּמוֹ־כֶן יָמוּתוּן וְיִשׁוּעָתִי לְעוֹלָם תִּהְיֶה וְצִדְקָתִי לֹא תִתֵּן:

Lift up your eyes to the heavens, And look upon the earth beneath; For the heavens shall vanish away like smoke, And the earth shall wax old like a garment, And they that dwell therein shall die in like manner; But My salvation shall be for ever, And My favour shall not be abolished

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיהו נ"א, ו.

27 וכל קרבי את שם קדשו

"ברכי נפשי את הוי' וכל קרביי את שם קדשו". "קרביי" מתפרש כמלאכים הנקראים בשם זה.

Psalms 103:1 תהילים ק"ג:א

לְדוֹד בְּרָכִי נַפְשִׁי אֶת־ה' וְכָל־קִרְבִּי אֶת־שֵׁם קִדְשׁוֹ:

of David. Bless the L-RD, O my soul; And all that is [A Psalm] within me, bless His holy name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

28 שיש מלאכים הנקי קרביים

ההערה מפנה את הקורא לשם בעניין המלאכים הנקראים "קרביים", ומציינת שיהל אור מפנה שם לכמה מקומות בחסידות העוסקים בנושא.

הערת קה"ת

ראה יהל אור עי שפב, ושם מציין לכמה מקומות בדא"ח.

29 יאר הי פניו

ברכת כהנים: "יאר הוי' פניו אליך ויחנך". אדמו"ר הזקן מפרש את "פניו" כפנימיות התענוג העליון, המאירה בתורה ובמצוות.

Numbers 6:25 במדבר ו:כ"ה

יָאֵר הָאֵלֹהִים פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיְחַנֶּךָ:

The L-RD make His face to shine upon thee, and be gracious unto thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ו, כה.

30

חז"ל מלמדים שכל העולם שותה משירי ארץ ישראל. אדמו"ר הזקן מיישם זאת לגבי תענוג: מה שנמצא מחוץ לה מקבל רק את מה שנותר מן התענוג שלמעלה.

Taanit 10a:3 תענית י"א:ג'

אַרְץ יִשְׂרָאֵל שׁוֹתָה מִי גִשְׁמִים, וְכָל הָעוֹלָם כּוֹלֵו מִתְמַצִּית, שְׁנֹאֲמַר: "הִנָּתַן מָטָר עַל פְּנֵי אֶרֶץ וְגו'". אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שׁוֹתָה תְּחִילָה, וְכָל הָעוֹלָם כּוֹלֵו לְבִסּוּף, שְׁנֹאֲמַר: "הִנָּתַן מָטָר עַל פְּנֵי אֶרֶץ וְגו'". — מִשָּׁל לְאָדָם שֶׁמִּגְבֵּל אֶת הַגְּבִינָה, נוֹטֵל אֶת הָאוֹכֵל וּמַנִּיחַ אֶת הַפְּסוּלֹת.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 5

31 וכל קרבי

על הפסוק "ברכי נפשי את הוי' וכל קרבי" שואל הוזהר מיהם "קרבי", ומשיב שהם בעלי חיים אחרים, הנקראים "קרבי". אדמו"ר הזקן מפנה את הקורא לשם בעניין המלאכים שמנפים את התענוג.

Zohar, Lech Lecha 24:237-248 ספר הוזהר, לך לך כ"ד:רל"ז-רמ"ח

32 בזח"א לך לך דפ"ז ע"א ובפרדס ערך קרביים

בהערה נאמר שהקטעים מהוזהר ומהפרדס המובאים כאן הועתקו ביהל אור, בצירוף הגהה.

הערת קה"ת

נעתקו ביהל אור ע"י שפכ עם הגי"ה.

33 בר"ע כשראה כרך גדול

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

סוף מכות.

34 אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו על אחת כמה וכמה

חז"ל בכו כששמעו את המולת רומי היושבת בביטחון, בשעה שביט המקדש חרב, אך רבי עקיבא צחק: "אם לעוברי רצונו כך, לעושי רצונו על אחת כמה וכמה". אדמו"ר הזקן קורא זאת כביטוי לשיעור שכן של המצוות.

Makkot 24b:1-2 מכות כ"ד ב:א-ב'

בְּאֵשׁ וְלֹא נִבְכָּה? אָמַר לָהֶן: לָכֵן אֲנִי מְצַחֵק, וְמָה לְעוֹבְרֵי רְצוֹנֵו כֵּן, לְעוֹשֵׁי רְצוֹנֵו עַל אַחַת כְּמָה וְכָמָה. שׁוֹב פֶּעַם אַחַת הָיוּ עוֹלִין לִירוּשָׁלַיִם, כִּינֹן שֶׁהִגִּיעוּ לָהֶר הַצּוֹפִים קָרְעוּ בְּגָדֵיהֶם, כִּינֹן שֶׁהִגִּיעוּ לָהֶר הַפִּית רָאוּ שׁוֹעֵל שֶׁיֵּצֵא מִפִּית קֶדֶשׁ הַקֹּדֶשׁ, הִתְחִילוּ הֵן בּוֹכִין וְרַבִּי עֲקִיבָא מְצַחֵק. אָמְרוּ לוֹ: מִפְּנֵי מָה אַתָּה מְצַחֵק? אָמַר לָהֶם: מִפְּנֵי מָה אַתָּם בּוֹכִים? אָמְרוּ לוֹ: מִקּוֹם שֶׁכָּתוּב בּוֹ "וְהָיָה הַקֶּרֶב יוֹמֵת", וְעַכְשָׁיו שׁוֹעֲלִים הֵלְכוּ בּוֹ, וְלֹא נִבְכָּה?!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

35 לגדולתו אין חקר

"גדול הוי' ומהולל מאוד, ולגדולתו אין חקר". הביטוי מתאר את הבלתי-מוגבלות המתגלית מתוך הניגוד.

Psalms 145:3 תהילים קמ"ה:ג'

גָּדוֹל ה' וּמְהֻלָּל מְאֹד וְלִגְדוּלָתוֹ אֵין חֶקֶר:

Great is the L-RD, and highly to be praised; And His greatness is unsearchable.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) - JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ע"פ תהלים קמה, ג.

36 וישב יעקב

"וישב יעקב בארץ מגורי אביו", הפסוק הפותח את פרשת וישב; הטקסט מפנה למח שנתבאר על פסוק זה.

Genesis 37:1 בראשית ל"ז:א'

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִגּוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:

And Jacob dwelt in the land of his father's sojournings, in the land of Canaan.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) - JPS 1917 (Public Domain)

37 ויהי בשלח פרעה

"ויהי בשלח פרעה את העם", הפסוק הפותח את פרשת בשלח; הטקסט מפנה למח שנתבאר על פסוק זה.

Exodus 13:17 שמות י"ג:י"ז

וַיְהִי בְשַׁלַּח פְּרָעָה אֶת־הָעָם וְלֹא־נָחַם אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי אָמַר אֱלֹהִים פְּנִי־נָחַם הָעָם בְּרֹאֲתָם מִלְחָמָה וְשָׁבוּ מִצְרָיִמָּה:

And it came to pass, when Pharaoh had let the people go, that G-d led them not by the way of the land of the Philistines, although that was near; for G-d said: 'Lest the people regret when they see war, and they return to Egypt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) - JPS 1917 (Public Domain)

38 שממית בידים תתפש

"שממית בידים תתפש והיא בהיכלי מלך", אחד היצורים הקטנים אך החכמים שבספר משלי. הפסוק מראה כיצד דבר נמוך מצליח לתפוס מקום גם בהיכלו של המלך.

Proverbs 30:28 משלי ל:כ"ח

שְׁמַמִּית בְּיָדֶיהָ תִּתְפֹּשׁ וְהִיא בְּהִיכְלֵי מֶלֶךְ:

The spider thou canst take with the hands, Yet is she in kings' palaces.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) - JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ל, כח.

39 שממית בידים תתפש

בסוף סעיף ס"ו, בעניין הבאת עשו מאכל לאביו, דורש המדרש פסוק זה: בזכות מה תופסת השממית? בזכות אותן הידיים. הטקסט מפנה את הקורא לכאן בתחילת הפסקה הבאה.

Bereshit Rabbah 66:7 בראשית רבה ס"ו:ז'

ויעש גם הוא מטעמים ויאמר לאביו יקום אבי - הה"ד (משלי ל): שממית בידים תתפש. אמר רבי חמא בר חנינא: באיזו זכות השממית מתפשטת? בזכות אותן הידיים. ויעש גם הוא מטעמים וגוי יקום אבי, על ידי שאמר לו: יקום! אני נפרע לו בו בלשון, (תהלים סח): יקום אלקים יפוצו אויביו.

He, too, prepared delicacies, and brought them to his father, and said to his father: Let my father arise, and eat from his son's game, so that your soul will bless me" (Genesis 27:31). "He, too, prepared delicacies, and brought them to his father, and said to his father: Let my father arise" - that is what is written: "The spider grasps with hands" (Proverbs 30:28). Rabbi Hama bar Hanina said: By virtue of what merit - does the spider grasp? It is due to the merit of those hands

...

40 ברבות פי תולדות ס"פ ס"ו

בהערה נאמר שמדרש זה מצוטט שם.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת נ"ך-א ע' תרמג.

41 כחשיכה כאורה

"גם חושך אינו חשוך בעיניך, והלילה מאיר כיום; החושך הוא כאור". לפני ה' חושך ואור שווים, ולכן גם החושך של העולם הזה יכול לשרת את מטרותיו.

Psalms 139:12 תהילים קל"ט:י"ב

גם־חֹשֶׁךְ לֹא־יִחְשֶׁיךָ מִמֶּךָ וְלַיְלָה כִּי־יֹאִיר כְּחֹשֶׁיךָ כְּאוֹרָה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלט, יב.

42 כיתרון האור מן החשך

קהלת אומר שהחכמה עדיפה על הסכלות "כיתרון האור מן החושך". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כמעלתו של האור הבוקע מתוך החושך עצמו.

Ecclesiastes 2:13 קהלת ב':י"ג

וְרֵאִיתִי אֲנִי שֵׁשׁ יִתְרוֹן לְחִכְמָה מִן־הַסְּכָלוֹת כִּי־תֵרוֹן הָאֹר מִן־הַחֹשֶׁךְ:

Then I saw that wisdom excelleth folly, as far as light excelleth darkness

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ב, יג.

43 כיתרון האור מן החשך

בסוף פרשת תצוה מלמד הוזהר שאלמלא החושך, לא היה האור נודע, ו"לולא החושך לא היו מתגלים הרברים העמוקים".

Zohar, Tetzaveh 16:138-18:145 ספר הוזהר, תצוה ט"ז:קל"ח-י"ח:קמ"ה

44 כיתרון האור מן החשך

בפרשת תוריע דורש הוזהר את הפסוק "יש יתרון לחכמה מן הסכלות, כיתרון האור מן החושך" — המקום השני שהמאמר מצטט.

Zohar, Tazria 22:96-105 ספר הוזהר, תוריע כ"ב:צ"ו-ק"ה

45 בזהר ס"פ תצוה דקפ"ז סע"א

בהערה מצוטטים דברי הוזהר: "אלמלא חשוכא לא אתגליין עמיקין", ונאמר שאור התורה מצטט אותו שם.

הערת קה"ת

"דאי לאו חשוכא לא יתגליון עמיקין" — מובא באוה"ת בראשית-א דף פג, א.

46 בכל לבבך בשני יצריך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכות פ"ט, מ"ה.

47 בכל לבבך בשני יצריך

"בכל לבבך — בשני יצריך, ביצר הטוב וביצר הרע". יש להפוך גם את היצר הרע לאהבת ה'.

Mishnah Berakhot 9:5 משנה ברכות ט"ה

חֲבִיב אֲדָם לְבָרֶךְ עַל הָרָעָה כְּשֶׁהוּא מְבָרֵךְ עַל הַטּוֹבָה, שְׁנֵאָמַר (דברים ו) וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מַאֲדֶךָ. בְּכָל לִבְּךָ, בְּשֵׁנֵי יִצְרֶיךָ, בְּיִצֵּר טוֹב וּבְיִצֵּר רָע. וּבְכָל נַפְשְׁךָ, אֲפִלּוּ הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשְׁךָ. וּבְכָל מַאֲדֶךָ, בְּכָל מְמוֹנְךָ. דָּבָר אֲחֵר בְּכָל מַאֲדֶךָ, בְּכָל מִדָּה וּמִדָּה שֶׁהוּא מוֹדֵד לָךְ הָיוּ מוֹדֵד לוֹ בְּמֵאד מֵאֵד. לֹא יָקַל אָדָם אֶת רֹאשׁוֹ כִּנְגִיד שֶׁעַר הַמְּזוּחָה, שֶׁהוּא מְכַוֵּן כְּנִגִּיד בֵּית קִדְשֵׁי הַקֹּדֶשִׁים. לֹא יִכְנַס לְהַר הַכִּפִּית בְּמִקְלּוֹ, וּבְמִנְעָלוֹ, ...

One must bless [G-d] for the evil in the same way as one blesses for the good, as it says, "And you shall love the L-rd your G-d with all your heart, with all your soul and with all your might" (Deuteronomy 6:5). "With all your heart," with your two impulses, the evil impulse as well as the good impulse. "With all your soul" even though he takes your soul [life] away from you. "With all your might" with all your money. Another explanation, "With all your might" whatever ... treatment

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

48 במקום שבעלי תשובה עומדין

"במקום שבעלי תשובה עומדים, צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד". אהבתם, שנולדת מתוך ההפך, גדולה יותר.

Berakhot 34b:22-23 ברכות ל"ד ב:כ"ב-כ"ג

וּפְלִיגָא דְרַבִּי אֶבְיָהוּ, דְּאָמַר רַבִּי אֶבְיָהוּ: מְקוֹם שֶׁבְּעָלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִין — צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינָם עוֹמְדִין, שְׁנֵאָמַר: "שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְרַחוּק וְלִקְרוֹב". "לְרַחוּק" בְּרִישָׁא, וְהַדָּר "לִקְרוֹב". וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר לָהּ: מַאי "רַחוּק" — שְׁהִיָּה רַחוּק מִדְּבַר עֲבִירָה מְעִיקָרָא. וּמַאי "קְרוֹב" — שְׁהִיָּה קְרוֹב לְדְבַר עֲבִירָה, וְנִתְרַחַק מִמֶּנּוּ הַשָּׂתָא.

This is at variance with the opinion of R. Abbahu who said : The place which the penitent occupy, the perfectly righteous are unable to occupy ; as it is said, "Peace, peace to him that is far off and to him that is near" — "to him that is far off [from G-d]" first, and then "to him that is near." But R. Johanan can reply : What means "To him that is far off"? To him who was far off from transgression from the first ; and ... what

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

49 בחילא תיר

הוזהר מלמד שבעלי תשובה עומדים במקום שבו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד, מפני שהם מתקרבים אל המלך בתשוקת לב גדולה יותר ובכוח רב.

Zohar I, 129b זח"א קכט, ב

הערת קה"ת

זח"א קכט, ב.

50 מאדך

"ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך". "מאוד"

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה יחזקאל א, כ. ג, יב.

56 אימא מקנא בכורסייא

התניא מסביר שנשמות הצדיקים שוכנות בעולם הבריאה והמלאכים ביצירה, שבה מאירות רק המדות של אין סוף; לכן המלאכים עומדים תמיד ביראה ופחד, ואילו בבריאה יש מלאכים עליונים יותר, שעבודתם היא ביראה ובאהבה שכליות.

Tikkunei Zohar, Tikkun 6 • 23a:10-11 תקו"ז תיקון ו

ובההוא זמנא לא תקח האם על הבנים. *ביצים אינן מסטרא דאופנים אפרוחים מסטרא דנער מטטרו"ן. בנים מסטרא דכרסיא דאיהי סכת שלום דאיהי קנא דשכינתא. דאימא עלאה מקנא בכרסיא בתלת ספירן עלאין. עמודא דאמצעייתא כליל שית ספירן מקנן במטטרו"ן. אימא תתאה מקנא באופן דאתמר ביה והנה אופן אחד בארץ.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

Tanya, Likkutei Amarim 39:4 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים
לי"ט:ד'

ולכן, זאת היא עבודת המלאכים תמיד, יומם ולילה לא ישקוטו, לעמוד בקראת נפחד וכו', והיינו, כל מחנה גבריאל שמהשואל, ועבודת מחנה מיכאל היא האהבה כו'. אבל בעולם הבריאה מאירות שם חכמתו ובינתו ודעתו של איין-סוף ברוך-הוא, שהן מקור המדות ואם ושרש להן, וכדאיתא בתיקונים ד"אימא עלאה מקנא בתלת ספירן בכרסיא", שהוא עולם הבריאה.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

תי"ז תי"ו (כג, א). תלי"ח (עט, א). וראה תניא פל"ט.

57 דאימא מקנא בכורסייא

תיקוני זוהר אומר שאימא עילאה מקננת בכיסא, בשלוש הספירות העליונות, ואילו שש הספירות מקננות במטטרון ואימא תתאה מקננת באופן.

Tikkunei Zohar 23a:10-11 תקוני זוהר כ"ג א:י"א

ובההוא זמנא לא תקח האם על הבנים. *ביצים אינן מסטרא דאופנים אפרוחים מסטרא דנער מטטרו"ן. בנים מסטרא דכרסיא דאיהי סכת שלום דאיהי קנא דשכינתא. דאימא עלאה מקנא בכרסיא בתלת ספירן עלאין. עמודא דאמצעייתא כליל שית ספירן מקנן במטטרו"ן. אימא תתאה מקנא באופן דאתמר ביה והנה אופן אחד בארץ.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

58 אני הי' לא שנית

"כי אני הוי' לא שנית". הבריאה אינה מביאה לשינוי בעצמותו של הי'.

Malachi 3:6 מלאכי ג:ו'

כי אני הי' לא שנית ואתם בני יעקב לא כלי'תם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלאכי ג, ו.

59 ומ"ש בספרים

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Etz Chaim.

הערת קה"ת

מכטא אהבה שאין לה גבול.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה'

ואהבת את הי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 נפשי אויתך בלילה

"נפשי, בלילה נכספתי אליך; רוחי בקרבי שחרתי אותך." אדמו"ר הזקן מפרש את "הלילה" כעולם הזה.

Isaiah 26:9 ישעיהו כ"ו:ט'

נפשי אויתך בלילה אף-רוחי בקרבי אשתרך כי כאשר משפטיך לארץ צדק למדו ישובי תבל:

With my soul have I desired Thee in the night; Yea, with my spirit within me have I sought Thee earnestly; For when Thy judgments are in the earth, The inhabitants of the world learn righteousness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י כו, ט.

52 בעוה"ז שדומה ללילה

הגמרא מדברת על "העולם הזה, שנמשל ללילה".

Pesachim 2b פסחים ב' ב

הערת קה"ת

פסחים ב, ב.

53 במקום שבע"ת עומדין

ההערה מפנה להערת הרבי המובאת שם על המאמר שבעלי תשובה עומדים במקום שאין צדיקים גמורים יכולים לעמוד בו.

הערת קה"ת

שם לד, ב. ראה הערת כ"ק אדמו"ר בספה"מ תש"ט ע' 183. לקו"ש ח"יד ע' 361.

פסקה 7

54 ברעש גדול

"ואשמע אחרי קול רעש גדול: ברוך כבוד הוי' ממקומו". זהו הרעש הגדול של המלאכים.

Ezekiel 3:12 יחזקאל ג:י"ב

ותשאני רוח ואשמע אחרי קול רעש גדול ברוך כבוד הי' ממקומו:

Then a spirit lifted me up, and I heard behind me the voice of a great rushing: 'Blessed be the glory of the L-RD from His place';

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

55 האופנים ברעש גדול מתנשאים

המילים כאן מצטטות את Ezekiel 1:20. הקטע מופיע למטה.

Ezekiel 1:20 יחזקאל א:כ'

על אשר יהי' השם הרוח ללקת ללכו שמה הרוח ללקת והאופנים ינשאו לעמיתם כי רוח התי' באופנים:

Whithersoever the spirit was to go, as the spirit was to go thither, so they went; and the wheels were lifted up beside them; for the spirit of the living creature was in the wheels.

ע' ע"ה שי סדר אבי"ע פ"ב קרוב לסופו — וע' בסי שבר יוסף להג"ר יוסף דילמידגא (סי יד). ושם קבלת מהר"י סרוג ברישא. [כ].

60 בבחי עשי שנק' פעול

ההערה מפנה לשם בעניין עשיה, העולם הנקרא "פעול".

הערת קה"ת

ראה יהל אור ע' מה ואילך. אוה"ת נ"ך ע' תתקא.

61 במ"ח ובסידור האריז"ל

התמליל האחר של המאמר מוסיף שם: על "וידע כל פעול כי אתה פעלתו", שהוא עשיה, ועל "וכל יצור יבין", שהוא יצירה; לכן "כח הפועל מלוכש בנפעל" חל רק בעשיה, משום שהחיות בעשיה מצומצמת מאוד.

הערת קה"ת

בסה"מ תק"ע ע' קב מוסיף "בפי" וידע כל פעול כי אתה פעלתו שהוא עשי ויבין כל יצור יצירה כו' ע"כ רק בעשיה שייך כח הפועל מתלבש בנפעל כי החיות שבעשי מצומצם מאוד ע"ש.

62 בד"ה בחדש השלישי

הקטע שם מתאר את היציאה "ממצרים", מן המצר והגבול של הגוף והנפש הכהמית, כפי שאברהם התרומם מעל המצר הזה כדי לדבוק בה' באהבה שנוצרה מהתבוננות באור אין סוף הסוכב כל עלמין, שאין מחשבה יכולה להשיגו. הטקסט מפנה למאמר הזה כדי למצוא בו הסבר ל"על כל שבה מעשה ידיך".

הערת קה"ת

תו"א סו, א.

63 שחורה אני ונאווה

"שחורה אני ונאווה" — פתיחת מאמר בלקוטי תורה על שיר השירים, שאליו מתייחס הטקסט.

Song of Songs 1:5 שיר השירים א'ה'

שחורה אני ונאווה בנות ירושלם באהלי קדר כי ירעות שלמה:

I am black, but comely, O ye daughters of Jerusalem, As the tents of Kedar, As the curtains of Solomon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

64 שהתקינו שתיים לפני

התניא מסביר מדוע תיקנו חכמים את ברכות קריאת שמע, "שתיים לפני", ומדוע דווקא לפני: עיקר קריאת שמע הוא לקיים "בכל לבבך", "בשני יצריך", ולעמוד כנגד כל מה שמעכב את האדם מאהבת ה'.

הערת קה"ת

ברכות פ"א, מ"ד. ראה תניא פרק מט ובליקוט פירוש שם.

65 שתיים לפני

"בשחר מברך שתיים לפני ואחת לאחריה". אדמו"ר הזקן מסביר מדוע הברכות באות לפני קריאת שמע.

Mishnah Berachot 1:4 משנה ברכות א'ד'

בשחר מברך שתיים לפני ואחת לאחריה, ובערב שתיים לפני ושתיים לאחריה. אחת ארבה ואחת קצרה. מקום שאמרו להאריה, אינו רשאי לקצר. לקצר, אינו רשאי להאריה. לתתם, אינו רשאי שלא לתתם. ושלא לתתם, אינו רשאי לתתם:

[the שמע] In the morning, two benedictions are said before and one after it; and in the evening, two benedictions before and two after it, one long and one short. Where they, the sages, have adopted the long [form] no man is authorised to shorten [use the short form]; and where they have adopted

the short form no man is authorised to lengthen [use the long form]. [Where they] close [with a benediction] no man is authorised not [so] to close: and [where they do] not close ... [with a benediction]

Torat Emet 357 (Public Domain) • Eighteen Treatises from the Mishna (Public Domain)

פסקה 8

66 זה השער להי

"זה השער להי", צדיקים יבואו בו". זהו השער שבימין, שדרכו יוצא המלך ומתגלה.

Psalms 118:20 תהילים קי"ח:כ'

זה השער להי צדיקים יבואו בו:

This is the gate of the L-RD; The righteous shall enter into it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיח, כ.

67 ושער רישי כעמר נקא

בחזונו של דניאל על עתיק יומין נאמר: "לבושו היה לבן כשלג, ושער ראשו כצמר נקי". המאמר משתמש בשני חלקי הפסוק: כאן ב"שער", ובהמשך ב"לבושו".

Daniel 7:9 דניאל ז'ט'

הזה הוית עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתב לבושה כתלג חור ושער ראשו כעמר נקא כרסיה שבכיו דיינור גלגלוהי נור דלק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and the wheels thereof burning fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דניאל ז, ט. ראה אוה"ת פ' שמות ע' צו. ויקרא-א ע' קעד.

68 קווצותיו תלתלים

"ראשו זהב מובחר; תלתליו מתולתלים, שחורים כעורב".

Song of Songs 5:11 שיר השירים ה'י"א

ראשו כתם פז קווצותיו תלתלים שחרות כעורב:

His head is as the most fine gold, His locks are curled, And black as a raven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ה, יא.

69 תילי תילים של הלכות

התלמוד מספר שרבי עקיבא עתיד היה לדרוש "תילי תילים של הלכות" על כל תג ותג מאותיות התורה.

Menachot 29b:6-7 מנחות כ"ט ב:ו-ז'

אמר רבא שבעה אותיות צריכות שלשה זיונין ואלו הן שעטנ"ז גי"ץ אמר רב אשי חזינא להו לספרי דווקני דבי רב דחטרי להו לגגיה דחייית ותלו ליה לכרעיה דה"י חטרי להו לגגיה דחייית כלומר חי הוא ברומו של עולם ותלו ליה לכרעיה דה"י כדבעא מיניה רבי יהודה נשיאה מרי אמי מאי דכתיב (ישעיהו כו, ד) בטחו ביי עדי עד כי ביה יי צור

שהיא נקודה אחת, היא בחינת הצמצום.

Menachot 29b:13-14 מנחות כ"ט ב:י"ג-י"ד

מפני מה נברא העולם הבא ביו"ד מפני שצדיקים שבו מועטים ומפני מה כפוף ראשו מפני שצדיקים שבו כפוף ראשיהם מפני מעשיהן שאינן דומין זה לזה אמר רב יוסף הני תרתי מילי אמר רב בספרים ותניא תיובתיה חדא הא דאמר רב ס"ת שיש בו שתי טעיות בכל דף ודף יתקן

שלש יגנו

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

מנחות כט, ב.

75 בד"ה מנורת זהב

שם נאמר בסיכום שהמזוזה הן הרצון העליון שבו מתלבש התענוג העליון, ולכן יש לקיימן בשמחה, "מרב כל"; שמחת המזוזה עצמה נעלית על שלוש מאות ועשרה עולמות גן עדן, שאינם כוללים אותה.

הערת קה"ת

לעיל פ' בהעלותך לד, א.

76 מנורת זהב כולה

"והנה מנורת זהב כולה" — הפסוק הפותח את המאמר בלקוטי תורה, בהעלותך, שאליו מתייחס כאן הטקסט.

Zechariah 4:2 זכריה ד:ב'

ויאמר אלי מה אתה ראה ואמר ראיתי והנה מנורת זהב כלה וכלה עלי ראשה ושבעה נרותיה עליה שבעה ושבעה מוצקות לנרות אשר עלי ראשה:

And he said unto me: 'What seest thou?' And I said: 'I have seen, and behold a candlestick all of gold, with a bowl upon the top of it, and its seven lamps thereon; there are seven pipes, yea, seven, to the lamps, which are upon the top thereof;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

77 ובד"ה ואתה תצוה

במאמר "ואתה תצוה את בני ישראל" מסביר אדמו"ר הזקן שבאמצעות המצוות יוצרים את גן עדן, וממשיכים לתוכו את זיו השכינה כדי שהצדיקים יתענגו בו. עוד נאמר שיש לקיים את המצוות בשמחה שהיא "יותר מרב כל", למעלה מתענוגי העולם הבא. המאמר מביא גם את צחוקו של רבי עקיבא ברומא, כפי שעושה מאמר זה.

הערת קה"ת

תו"א פא, ב.

78 ואתה תצוה את בני ישראל

"ואתה תצוה את בני ישראל" — תחילת פרשת תצוה ופתיחת המאמר שאליו מתייחס כאן הטקסט.

Exodus 27:20 שמות כ"ז:כ'

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליה שמן זית זה כתיב למאור להעלות נר תמיד:

And thou shalt command the children of Israel, that they bring unto thee pure olive oil beaten for the light, to cause a lamp to burn continually

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

עולמים אמר ליה כל התולה בטחונו בהקב"ה הרי לו מחסה בעולם הזה ולעולם הבא

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

מנחות כט, ב. רש"י שה"ש (ה, טז). [כ].

70 שנהנין מזיו השכינה

הנשמות בעולם הבא "נהנות מזיו השכינה": אפילו את תענוגן הן מקבלות מדבר שמעבר להן.

Berakhot 17a:12 ברכות י"ז א:י"ב

מרגלא בפומיה דרב: לא פְּעוֹלָם הָהָא הָעוֹלָם הַבָּא. הָעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִּיָּה וְלֹא פְּרִיָּה וְרִבְיָה וְלֹא מְשָׂא וּמִתֵּן וְלֹא קִנְיָה וְלֹא שְׂנְאָה וְלֹא תַּחְרֹת, אֲלֵא צְדִיקִים יוֹשְׁבֵין וְעֲטֻרֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם וְנִהְנִים מִזֵּיו הַשְּׁכִינָה, שְׂנֵאָמַר: "וַיַּחֲזוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did .eat and drink" (Exod. xxiv. II)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות יז, א.

71 והוא המדע

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה רמב"ם הלי יסוה"ת ב, י.

72 אורייתא מחכ' נפקת

"התורה יוצאת מחכמה", מהמקום הנקרא קודש; וחכמה יוצאת מהמקום הנקרא קודש הקדשים.

Zohar II, 121a זח"ב קבא, א

הערת קה"ת

זח"ב קבא, א.

פסקה 9

73 מרב כל

"מכיוון שלא עבדת את הוי' אלקיך בשמחה ובטוב לבב, מרוב כול". אדמו"ר הזקן מפרש "מרוב כול" — יותר מכל: שמחה העולה על כל תענוג.

Deuteronomy 28:47 דברים כ"ח:מ"ז

תחת אשר לא־עבדת את־ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב מְרֹב כֹּל:

because thou didst not serve the L-RD thy G-d with joyfulness, and with gladness of heart, by reason of the abundance of all things

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כח, מז.

74 ביו"ד נברא העוה"ב

הגמרא מלמדת שהעולם הזה נברא באות הי והעולם הבא באות יו"ד. היו"ד,

פסוקה 10

84 שהקרבנות בהמה גשמיית מכפר על חטא האדם

שם דורשים את המילים "מכם" שבפסוק "אדם כי יקריב מכם קורבן" על הנפש האלקית לבדה, ואת "קורבנכם מן הבהמה" על בירור הנפש הבהמית: הכנעתה והפיכתה באמצעות התבוננות בגדולת ה', עד שנולדת גם בנפש הבהמית אהבה עזה.

הערת קה"ת

ראה לעיל פי ויקרא ב, ד בענין קרבן.

85 אדם ובהמה תושיע הי

"צדקתך כהרי אל, משפטיך תהום רבה; אדם ובהמה תושיע, הוי". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כהצלת האדם באמצעות הבהמה המוקרבת על המזבח.

Psalms 36:7 תהילים ל"ז:

צדקתך כהריאל משפטיך תהום רבה אדם ובהמה תושיע הי

Thy righteousness is like the mighty mountains; Thy judgments are like the great deep; Man and beast Thou preserve, O L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לו, ז.

86 והם הביאו את קרבנם

על הקרבן לכפרת חטא בשגגה של הציבור: "והקריבו את קרבנם אשה להוי, ואת חטאתם לפני הוי".

Numbers 15:25 במדבר ט"ו:כ"ה

וכפר הכהן על-כף-עצדת בני ישראל ונסלח להם פיישגה הוא וְהֵם הִבִּיאוּ אֶת-קִרְבָּנָם אֲשֶׁה לַה' וְחַטָּאתָם לִפְנֵי ה' עַל-שִׁגְגָתָם:

And the priest shall make atonement for all the congregation of the children of Israel, and they shall be forgiven; for it was an error, and they have brought their offering, an offering made by fire unto the L-RD, and their sin-offering before the L-RD, for their error

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר טו, כה.

87 כי חלק הי עמו

"כי חלק הוי עמו, יעקב חבל נחלתו".

Deuteronomy 32:9 דברים ל"ב:ט

כי חלק Havayah עמו יעקב חבל נחלתו:

For the portion of the L-RD is His people, Jacob the lot of His inheritance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לב, ט.

88 נושא עון

מ"ג מידות הרחמים: "נושא עון ופושע וחטאה".

Exodus 34:7 שמות ל"ד:ז

נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וְחַטָּאָה וְנִקְיָה פָקֵד עוֹן אָבוֹת עַל-בְּנֵים וְעַל-בְּנֵי בְנֵים עַל-שִׁלְשִׁים וְעַל-רַבָּעִים:

keeping mercy unto the thousandth generation, forgiving iniquity and transgression and sin; and that will by no

79 לבושי כתלג חיור

"לבושיה כתלג חיור": המצוות הן לבושי המלך.

Daniel 7:9 דניאל ז:ט

הָיָה הָיָה עַד דַּי כְּרָסוֹן רָמְיוּ וְעֵתִיק יוֹמִין יָתֵב לְבוּשָׁה כְּתִלְגַּח חִיּוֹר וְשָׁעֵר רִאשָׁה כְּעֵמֶר נִקְא כְּרָסִיָּה שְׁכִבְיוֹ דִּי-יִנּוֹר גְּלִילוּתִי נוֹר דְּלִק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and the wheels thereof burning fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דניאל ז, ט.

80 תרי"ך עמודי אור

שם נאמר שתרי"ך עמודי האור שבכתר הם תרי"ג מצוות התורה ושבע המצוות מדרבנן, הנמשכים אל הכלים של ז"א — רמ"ח מצוות עשה הן רמ"ח איברי המלך — ומשם לעולמות התחתונים; בלי הכלים היה האור מסתלק.

הערת קה"ת

פרדס ש"ח, פ"ג. ע"ל בחקותי (מו, ב). וש"נ. [כ].

81 תרי"ך עמודי אור

הפרדס כותב שיש תרי"ג עמודי אור בספירת הכתר, כמניין שמה, ומסורת זו נתגלתה לראשונה בידי רבי נחוניא בן הקנה בתפילתו.

Pardes Rimmonim 8:5-6 פרדס רמונים ח'ה:ה'ו'

... ונ"ל כי נכנסו בזה בראותם כי גדולה קודמת לגבורה והוא החסד והלובן ואחר הגדולה נאצלה הגבורה והיא דין ואודם ואחר כך נאצל תפארת העומד בין שניהם להכריע בין האודם והלובן והוא גוון אודם ולובן מעורב. ר"ל כי כענין ג' אלה כן דרך שלשה הראשונות כי ג' הראשונות הם שרשים וג' אבות ענפים להם ומן הענפים נדון להשרשים. ולכן אמרו שהכתר הראשון לאצילות הוא הזקן והלבן ולכן נקרא עתיק יומין שהוא כח הלובן והוא כנגד הגדולה והנמשך אחריו שהוא החכמה הוא כנגד הגבורה והיא אדומה. כי כמו שאחר הלובן חסד ...

Pardes Rimmonim (Public Domain)

82 נעוץ סופן בתחלתן

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ס"י פ"א, מ"ז.

83 דנעוץ סופן בתחלתן

"נעוץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן". הבחינה הנמוכה ביותר, מעשה גשמי, קשורה למקור העליון ביותר.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א:ז

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou ?count

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

ישעיה לב, יז.

94 עושה שלום במרומיו

"הממשלה והפחד עמו, עושה שלום במרומיו."

Job 25:2 איוב כ"ה:ב'

המשל ופחד עמו עשה שלום במרומיו:

Dominion and fear are with Him; He maketh peace in His high places

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כה, ב.

95 בין שר של מים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה שהש"ר ג, כ.

96 בפמליא של מעי ובפמליא שמ"ט

הגמרא מדברת על מי שעושה שלום "בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה" — בין המלאכים ובין בני האדם בעולם הזה.

Sanhedrin 99b:10-11 סנהדרין צ"ט ב:י"א

אמר רבי אלקסנדר: כל העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה, שנאמר: "או יחזק במקוץ יעשה שלום לי שלום יעשה לי". רב אמר: כאילו בנה פלטרין של מעלה ושל מטה, שנאמר: "ואשים דברי כפיך ובצל ידי כסיתיך לנטע שמים וליסד ארץ". רבי יוחנן אמר: אף מגין על כל העולם כולו, שנאמר: "ובצל ידי כסיתיך". ולוי אמר: אף מקרב את הגאולה, שנאמר: "ולאמר לציון עמי אלה".

R' Alexandri said: All who engage in Torah for its own sake make peace in the household above and in the household below, as it says "If they would grasp My fortress, they would make peace for Me, they would make peace for Me." (Yeshayahu 27:5) Rav said: it is as if he built the palace above and below, as it says "And I placed My words into your mouth, and with the shadow of My hand I covered you, to ... plant the heavens and to found the earth..." (Yeshayahu

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Rabbi Mike Feuer, Jerusalem Anthology (CC-BY)

הערת קה"ת

סנהדרין צט, ב.

97 לבושי כתלג חזור

"לבושו כתלג חזור": השלג, המורכב מחלקיקים קטנים רבים, הוא דימוי למצוות הרבות המצטרפות יחד ללבוש אחד.

Daniel 7:9 דניאל ז:ט'

הנה היות עד די כרסון רמיו ועתיק יומיו יתב לבושה כתלג חזר ושער ראשה כעמר נקא כרסיה שבבין די נור גלגלוהי נור דלק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and the wheels thereof burning fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

means clear the guilty; visiting the iniquity of the fathers upon the children, and upon the children's children, unto 'the third and unto the fourth generation

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לד, ז.

89 דנעוץ סופן

"נעוץ סופן בתחילתן": הדרגה הנמוכה ביותר, הבהמה הגשמית, קשורה לדרגה הגבוהה ביותר.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א:ז'

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou count?

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

90 ע"פ וידבר משה אל ראשי המטות

שם דורשים את "המטות" כהטיית מידות הנפש לחד ולאהבת ה', ואת "הראשים" המטים אותן כרצון הלב, הנמשך מבחינת משה, הדעת העליונה והקודש העליון, הנעלים מאוד מן העולמות.

הערת קה"ת

ראה לקמן פ' מטות פב, א.

91 וידבר משה אל ראשי המטות

"וידבר משה אל ראשי המטות", פתיחת פרשת מטות והמאמר שאליו מתייחס הטקסט.

Numbers 30:2 במדבר ל:ב'

וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה' And Moses spoke unto the heads of the tribes of the children of Israel, saying: This is the thing which the L-RD hath commanded.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 11

92 וממשיך מבחיי שלפני ה'

בהערה נאמר שהדבר דומה לשם ב"ן, ששורשו בשם ס"ג, הנעלה משם מ"ה, "אדם", ומובאת לכך הפניה לסדרת המאמרים הזאת.

הערת קה"ת

וזהו ע"ד ששם ב"ן שרשו מס"ג שלמעלה משי מ"ה אדם כו' — מים רבים תרל"ו כרך-ב ע' שנו.

93 והי' מעשה הצדקה שלום

"ומעשה הצדקה שלום, ועבודת הצדקה השקט ובטח עד עולם". אדמו"ר הזקן מיישם פסוק זה על מצוות הצדקה.

Isaiah 32:17 ישעיהו ל"ב:יז'

והנה מעשה הצדקה שלום ועבודת הצדקה השקט ובטח עד עולם:

And the work of righteousness shall be peace; And the effect of righteousness quietness and confidence for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

98 וילבש צדקה

”וילבש צדקה כשריון, וכובע ישועה בראשו”. הצדקה היא לבוש.

Isaiah 59:17 ישעיהו נ"ט:י"ז

וַיִּלְבֹּשׁ צְדָקָה כְּשָׁרְיוֹן וְכֹבֵעַ יְשׁוּעָה בְּרָאשׁוֹ וַיִּלְבֹּשׁ בְּגָדֵי נָקָם תִּלְבָּשֶׁת וַיַּעַט כַּמָּעִיל קִנְיָאָה:

And He put on righteousness as a coat of mail, And a helmet of salvation upon His head, And He put on garments of vengeance for clothing, And was clad with zeal as a cloak

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נט, יז.

99 כל פרוטה ופרוטה מצטרפת

בדיונה על מידה כנגד מידה, שואלת הגמרא מניין שכל פרוטה ופרוטה מצטרפת לסכום גדול, ולומדת זאת מן הפסוק "אחת לאחת למצוא חשבון".

Sotah 8b:17-18 סוטה ח' ב:י"ז-י"ח

וּמִנֵּין שְׁכָל פְּרוּטָה וּפְרוּטָה מִצְטָרֶפֶת לְחֶשְׁבוֹן גָּדוֹל — תִּלְמוּד לומר: "אחת לאחת למצוא חשבון". וְכֵן מְצִינוּ בְּסוּטָה, שְׁבַמְדָּה שְׁמֻדָּה — כִּה מְדוּדָה לָהּ: הִיא עֲמֵדָה עַל פֶּתַח בֵּיתָה לִירְאָתָהּ לוֹ — לְפִיכָה כִּהֵן מְצַמֵּדָה עַל שַׁעַר נִקְנָוֹר וּמִרְאָה קְלוּנָה לְכָל. הִיא פֶּרֶסָה לוֹ סוּדְרִין נְאִין עַל רֹאשָׁהּ — לְפִיכָה כִּהֵן נוֹטֵל כֶּפֶה מֵעַל רֹאשָׁהּ וּמְנִיחוֹ תַּחַת רִגְלֶיהָ. הִיא קֶשֶׁטָה לוֹ פְּנִיָּה — לְפִיכָה

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

סוטה ח, ב. לעיל מג, ד. נסמן בפנים פ"ק דב"ב (ט, ב).

100 כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול

על הפסוק "כל צדקותינו כבגד עדים": כשם שכל חוט כבגד מצטרף ללבוש גדול, כך כל פרוטה של צדקה מצטרפת לסכום גדול.

Bava Batra 9b:1 בבא בתרא ט"ב:א'

"מִשְׁגֵּשׁ אֶרְחֻתִּיהָ דְאַיְמִיָּה", מִשְׁמִיָּה דְרַבִּי אֶלְעָזָר — מֵאֵי דְכֶתִיב: "וַיִּלְבֹּשׁ צְדָקָה כְּשָׁרְיוֹן"? לומר לה: מה שריון זה — כָּל קְלִיפָה וְקְלִיפָה מִצְטָרֶפֶת לְשָׁרְיוֹן גָּדוֹל, אֵף צְדָקָה — כָּל פְּרוּטָה וּפְרוּטָה מִצְטָרֶפֶת לְחֶשְׁבוֹן גָּדוֹל. רַבִּי חֲנִינָא אָמַר מִהֶכָּא: "וּכְבִּגְד עֲדִים כָּל צְדָקְתֵינוּ"; מֵה כְּגֵד זֶה — כָּל גִּימָא וְגִימָא מִצְטָרֶפֶת לְכְּגֵד גָּדוֹל, אֵף צְדָקָה — כָּל פְּרוּטָה וּפְרוּטָה מִצְטָרֶפֶת לְחֶשְׁבוֹן גָּדוֹל.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

12 פסוקה

101 מצות ציצית שקולה

התלמוד למד שמצוות ציצית שקולה כנגד כל המצוות.

Menachot 43b:8-9 מנחות מ"ג ב:ח"ט

תנאי אידך וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות הי' שקולה מצוה זו כנגד כל המצוות כולן ותנאי אידך וראיתם אותו וזכרתם ועשיתם ראייה מביאה לידי זכירה זכירה מביאה לידי עשיה ורשב"י אומר כל הזרין במצוה זו זוכה ומקבל פני שכינה כתיב הכא וראיתם אותו וכתוב התם (דברים ו, יג) את הי' אלקיך תירא ואותו תעבוד

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

מנחות מג, ב.

102 דציצית בגימ' ת"ר

הערת קה"ת מפנה ל'17:18 Bamidbar Rabbah למילים האלה.

Bamidbar Rabbah 18:17 במדבר רבה י"ח:י"ז

הערת קה"ת

במד"ר יח, יז.

103 דציצית בגימ' ת"ר

המדרש מונה את החוטים והקשרים שבציצית — שמונה חוטים וחמישה קשרים — כך שמספרם מגיע לתרי"ג.

Bamidbar Rabbah 18:21 במדבר רבה י"ח:כ"א

104 על הפסוק "ויעבור הי' על פניו ויקרא" אומר התלמוד, שמכאן למדים שהקדוש ברוך הוא התעטף כשליח ציבור והראה למשה את סדר התפילה.

Rosh Hashanah 17b:5 ראש השנה י"ז ב:ה'

"וַיַּעֲבֹר ה' עַל פָּנָיו וַיִּקְרָא". אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֵלְמָלָא מִקְרָא כְּתוּב, אִי אֶפְשָׁר לְאוּמְרוֹ. מְלַמֵּד שְׁנַתְעֻטָּף הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּשִׁלְיִים צְבוּר, וְהִרְאָה לוֹ לְמֹשֶׁה סֵדֶר תְּפִלָּה. אָמַר לוֹ: כָּל זְמַן שִׁישְׁרָאֵל חוֹטְאִין — יַעֲשֹׂה לְפָנָי כְּסֻדָּר הָזֶה וְאֲנִי מוֹחֵל לָהֶם.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

105 כי מהרשי"א בח"א

שם, בסיכום של מאמר קודם על ציצית, מביא אדמו"ר הזקן את אותה אמירה: שהקב"ה מתעטף בטלית לבנה, בצירוף הפסוקים "עוטה אור כשלמה" ו"לבושיה כתלג חיוור". זהו המקור והשורש של כל המצוות, שממנו נעשה הלבוש של נשמת האדם.

הערת קה"ת

ועי"ל כאן (מד, רע"ב). [כ].

106 עוטה אור כשלמה

"עוטה אור כשלמה, נוטה שמים כיריעה", במזמור הבריאה.

Psalms 104:2 תהילים ק"ד:ב'

עֹטָה-אֹר כְּשֶׁלֶמָה נוֹטָה שָׁמַיִם כִּירִיעָה:

Who coverest Thyself with light as with a garment, who stretchest out the heavens like a curtain

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

107 בביאור ע"פ יביאו לבוש מלי

ההערה מפנה לתורה אור, על מגילת אסתר, כמקור לביאור הפסוק "יביאו לבוש מלכות".

הערת קה"ת

תו"א מגילת אסתר.

108 יביאו לבוש מלכות

"יביאו לבוש מלכות אשר לבש בו המלך" — הפסוק שהתבאר בתורה אור על מגילת אסתר, שאליו מפנה הטקסט.

Esther 6:8 אסתר ו':ח'

יְבִיאוּ לְבוֹשׁ מַלְכוּת אֲשֶׁר לְבִשְׁבוֹ הַמֶּלֶךְ וְסוֹס אֲשֶׁר רָכַב עָלָיו הַמֶּלֶךְ וְאֲשֶׁר נָתַן כֶּתֶר מַלְכוּת בְּרָאשׁוֹ:

let royal apparel be brought which the king useth to wear, and the horse that the king rideth upon, and on whose head a crown royal is set

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 13

109 בביאור ע"פ כי ביום הזה יכפר

שם מסביר אדמו"ר הזקן שהתורה באה מהחכמה ומושרשת במוח הסתום של אריץ אנפין, כאור פנימי, ואילו המצוות באות מהגולגולת של אריץ אנפין, כאור מקיף; וכן ש"לבושו כשלג", אף שנאמר על התורה, מתייחס לתיקוני הזקן שהם שלושה עשר, ונעשים לבושים המכסים את אבא ואמא.

הערת קה"ת

לעיל פי' אחרי כה, ד.

110 כי ביום הזה יכפר

"כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם" — הפסוק של יום הכיפורים שעליו מביא הטקסט הסבר.

Leviticus 16:30 ויקרא ט"ז:ל

כ"י ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו:

For on this day shall atonement be made for you, to cleanse you; from all your sins shall ye be clean before the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

111 למען תזכרו ועשיתם

"למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדושים לאלהיכם" — מתוך פרשת ציצית.

Numbers 15:40 במדבר ט"ו:מ

למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדושים לאלהיכם:

that ye may remember and do all My commandments, and be holy unto your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

112 ואל אישך תשוקתך

"ואל אישך תשוקתך" — נאמר לחוה: המקבל משתוקק למשפיע.

Genesis 3:16 בראשית ג:טז

אֶל־הָאִשָּׁה אָמַר ה'רבה ארבה עצבונך והרבה בעצב תלדי בנים ואל־אישך תשוקתך והוא ימשל־בך:

Unto the woman He said: 'I will greatly multiply thy pain and thy travail; in pain thou shalt bring forth children; and thy desire shall be to thy husband, and he shall rule over thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ג, טז.

113 תורה צוה לנו משה מורשה

"תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב".

Deuteronomy 33:4 דברים ל"ג:ד

תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב:

Moses commanded us a law, An inheritance of the congregation of Jacob

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

114 א"ת מורשה אלא מאורסה

התלמוד דורש "מורשה" במשמעות "מאורשה": התורה מאורסת לישראל.

Berachot 57a:4 ברכות נ"ז א:ד

הבא על אמו בחלום — יצפה לבינה, שנאמר: "כי אם לבינה תקרא". הבא על גזרה מאורסה — יצפה לתורה, שנאמר: "תורה צוה לנו משה

מורשה קהלת יעקב", אל תקרי "מורשה" אלא "מאורשה". הבא על אחותו בחלום — יצפה לחכמה, שנאמר: "אמר לחכמה אחתי אתי". הבא על אשת איש בחלום — מובטח לו שהוא בן העולם הבא. והני מילי דלא ידע לה ולא תרהר בה מאורתא.

Who dreams of having intercourse with his mother may hope for understanding; as it is said, "Yea, thou wilt call understanding 'mother'" (Prov. ii. 3). [Who dreams] of having intercourse with a betrothed maiden may hope for Torah, as it is said, "Moses commanded us a law [Torah], an inheritance of the congregation of Jacob" (Deut. xxxiii. 4) — read not morashah "an inheritance" but me'orasah "betrothed maiden." Who dreams of having had intercourse with his sister may hope for wisdom; as it is said, "Say unto wisdom, ... thou

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

Pesachim 49b:10-11 פסחים מ"ט ב:י-י"א

תנא רבי חייא: כל העוסק בתורה לפני עם הארץ, כאילו בועל ארוסתו בפניו, שנאמר: "תורה צוה לנו משה מורשה". אל תקרי: "מורשה", אלא: מאורסה. גדולה שנאה ששונאין עמי הארץ לתלמיד חכם יותר משנאה ששונאין אומות העולם את ישראל, ונשותיהן יותר מהן. תנא שנה ופירש, יותר מכולן.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ברכות נז, א. פסחים מט, ב.

115 והתורה נקי כלה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה ש"מ"ר מא, ו. רש"י שמות לא, יח.

116 שהתורה נקי כלה

המדרש אומר ששני הלוחות מקבילים, בין השאר, לחתן ולכלה.

Shemot Rabbah 41:6 שמות רבה מ"א:ו

... רבון העולם! יש לי מי יום ואיני יודע דבר. מה עשה הקב"ה? משהשלים מי יום, נתן לו הקב"ה את התורה מתנה, שנאמר: ויתן אל משה. וכי כל התורה למד משה?! כתיב בתורה (איוב יא): ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, ולא רבעים יום למדה משה?! אלא כללים למדהו הקב"ה למשה. הוי, ככלותו לדבר אתו. שני לוחות העדות מהו שני לוחות? כנגד שמים וארץ, כנגד חתן וכלה, כנגד שני שושביניו, כנגד העולם הזה והעוה"ב. שני לוחות העדות אמר רבי חנינא: לחת כתיב, לא זו גדולה מזו. לוחות אבן ולמה של אבן? ...

Another matter, "He gave to Moses," Rabbi Abahu said: All forty days that Moses spent above, he would study Torah and forget. He said to Him: 'Master of the universe, I have forty days and I do not know anything.' What did the Holy One blessed be He do? After he completed forty days, the Holy One blessed be He gave him the Torah as a gift [matana], as it is stated: "He gave [vayiten] to Moses." Did Moses learn

... the entire Torah? It is written regarding the Torah: "Its

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

117 שהתורה נק' כלה

רש"י מסביר ש"ככלתו" כתוב בכתוב חסר, כמו "כלה": התורה ניתנה למשה במתנה, ככלה לחתן.

Rashi on Exodus 31:18 רש"י על שמות ל"א:י"ח

ויתן אל משה וגו'. אין מקדם ומאחר בתורה - מעשה העגל קדם לצווי מלאכת המשכן ימים רבים היה - שהרי כ"ז בתמוז נשתברו הלוחות, וכיום הפופרים נתרצה הקב"ה לישראל, ולמחרת התחילו כנדבת המשכן והוקם באחד בניסן (תנחומא): ככלתו. ככלתו כתיב - חסר - שנמסרה לו תורה במתנה ככלה לחתן, שלא היה יכול ללמד כלל בזמן מעט כזה. דבר אחר, מה כלל מתקשטת בכ"ד קשוטין - הן האמורים בספר ישעיה - אף תלמיד חכם צריך להיות כפי ...

ויתן אל משה וגו' AND HE GAVE UNTO MOSES etc. — There is no "earlier" or "later" (no chronological order) in the events related in the Torah: in fact the incident of the golden calf (related in ch. 32) happened a considerable time before the command regarding the work of the Tabernacle was given (ch. 25 and the following chapters). For on the seventeenth of Tammuz were the Tablets broken (when the people were worshipping the calf) and on the Day of Atonement G-d be- ... came reconciled with Israel (after Moses

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain)

118 כמא' הזהר מארי דאורייתא

הזהר משתמש בכיטוי "בעלי התורה" (מארי דאורייתא).

Zohar III, 216a זח"ג רטו, א

הערת קה"ת

ראה תיקונים בהקדמה (א, ב). זח"ג רטו, א.

119 מארי דאורייתא

בהקדמה לתיקוני הזהר, בין הכינויים של ישראל מופיע "בעלי תורה".

Tikkunei Zohar 1b:4-5 תיקוני הזהר א ב:ד-ה'

... ובגין דא דיו לעבד למהוי כרביה, ולית לחם אלא אורייתא, האי גרם למארי תורה דאלין מתמרכין. וקאא איהו מארי מתיבתא מארי מדרש מארי תורה, דגם צפור מצאה בית (תהלים פד ד), בית דנשמעין בקה פתגמי אורייתא, דבאתר דאית תמן תורה דאיהו עמודא דאמצעייתא, גם צפור מצאה בית תמן, ובגין דא אוקמוה רבנן כל בית שאין נשמעין בו דברי תורה לסוף תהרב, ואלין דנשמעין דברי תורה בהון אתקריאו ביצים אפרחים בנים, ביצים מארי ...

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

120 במעין החכמה

שם מביא אדמו"ר הזקן בשם ספר הבהיר (ובנוסח אחר: "במעין חכמה"), שדוד המלך היה מחבר את התורה שלמעלה עם הקדוש ברוך הוא, ומסביר שיש שתי תורות: גם התורה שלמעלה היא המשכה, אך מסוג שונה לחלוטין, והיא התגלותה רק לאבות.

הערת קה"ת

ובזח"ג (רכב, ב) ברע"מ. [כ]. ראה לקמן נא א בשם ספר הבהיר (נ"א במעין החכמה) וראה בהנסמן לשם.

121 דוד המלך ע"ה היה מחבר תורה שלמעלה עם קוב"ה

קה"ת מציינ כאן את רעיא מהימנא, העוסק בכך שדוד המלך מחבר את התורה עם הקדוש ברוך הוא.

Zohar, Pinchas 30:170-32:178 ספר הזהר, פנחס ל"ב:קע"ח

122 עוסק בתורה לשמה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות ו, א.

123 עוסק בתורה לשמה

"כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה". אדמו"ר הזקן מפרש "לשמה" — "לשמה", כלומר לשם התורה עצמה.

Pirkei Avot 6:1 משנה אבות ו:א

שני חכמים בלשון המשנה, ברוך שכתב בהם ובמשנתם: רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה. ולא עוד אלא שכל העולם כלו כדי הוא לו. נקרא רע, אהוב, אוהב את המקום, אוהב את הבריות, משמח את המקום, משמח את הבריות. ומלכשו ענוה ונראה, ומקשרתו להיות צדיק וחסיד וישר ונאמן, ומרחקתו מן החטא, ומקרבתו לידי זכות, ונהנין ממנו עצה ותושיה בינה וגבורה, שנאמר (משלי ח) לי עצה ותושיה אני ...

The sages taught in the language of the Mishnah. Blessed be He who chose them and their teaching. Rabbi Meir said: Whoever occupies himself with the Torah for its own sake, merits many things; not only that but he is worth the whole world. He is called beloved friend; one that loves G-d; one that loves humankind; one that gladdens G-d; one that gladdens humankind. And the Torah clothes him in humility and reverence, and equips him to be righteous, pious, upright ... and trustworthy; it keeps him far from sin

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

פסקה 14

124 זה השער להוי

"זה השער להוי, צדיקים יבואו בו."

Psalms 118:20 תהילים קי"ח:כ

זה השער לה' צדיקים יבאו בו:

This is the gate of the L-RD; The righteous shall enter into it
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

125 שער רישי כעמר

"ושער ראשו כעמר נקא."

Daniel 7:9 דניאל ז:ט

הזה הוית עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתב לבושה כתלג חור ושער ראשה כעמר נקא כרסיה שבבין דיינור גלגלוהי נור דלק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and the wheels thereof burning fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

126 שמאלו תחת לראשי

"שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני." השמאל והימין הם השער והשערות.

Song of Songs 2:6 שיר השירים ב:ו'

שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני:

Let his left hand be under my head, And his right hand embrace me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ב, ו.

127 מזווה מימין ונר חנוכה משמאל

התלמוד פוסק שיש להניח את נר חנוכה משמאל לפתח, "כדי שתהא מזווה מימין ונר חנוכה משמאל."

Shabbat 22a:2-3 שבת כ"ב א:ב"ג

... רב אחא בריה דרבא אמר: מימין רב שמואל מדפתי אמר: משמאל. והילכתא משמאל, כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזווה מימין. אמר רב יהודה אמר רב אסי אמר רב: אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה. כי אמריתא קמיה דשמואל, אמר לי: וכי נר קדושה יש בה? מתקיף לה רב יוסף: וכי דם קדושה יש בו? דתנא "ושפך ... וכסה" — במה ששפך וכסה. שלא יכסנו ברנל, שלא יהו מצות בזויות עליו. הכא נמי, שלא יהו מצות בזויות עליו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

128 בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע

"בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, באו שש מאות אלף מלאכי השרת וקשרו לכל אחד ואחד מישראל שני כתרים."

Shabbat 88a:7-8 שבת פ"ח א:ז"ח

דרש רבי סימאי: בשעה שהקדימו ישראל "נעשה" ל"נשמע" באו ששים ריבוא של מלאכי השרת, לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרים, אחד כנגד "נעשה" ואחד כנגד "נשמע". וכיון שחטאו ישראל, ירדו מאה ועשרים ריבוא מלאכי חבלה ופירקום, שנאמר: "ויתנצלו בני ישראל את עינים מהר חורב". אמר רבי חמא ברבי חנינא: בחורב טענו, בחורב פרקו. בחורב טענו — בדאמרו, בחורב פרקו — דכתיב: "ויתנצלו בני ישראל וגו'". אמר ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

15 פסוקה

129 ולא תתורו כו' אשר אתם זונים

"והיא תהיה לכם לציצית... ולא תלכו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, שאחריהם אתם סוטים."

Numbers 15:39 במדבר ט"ו:ל"ט

והיה לכם לציצית וראיתם אתו וזכרתם את-כל-מצות ה' ועשיתם אתם ולא-תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר-אתם זנים אחריהם:

And it shall be unto you for a fringe, that ye may look upon it, and remember all the commandments of the L-RD, and do them; and that ye go not about after your own heart and your own eyes, after which ye use to go astray

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

130 בד"ה והי' לכם לציצית

שם נאמר "והיה לכם לציצית וראיתם אותו" על חוט התכלת: צמרו הוא "שער רישיה כעמר נקא" — השערות, הצבועות בתכלת, הדומה לים; הים לרקיע, והרקיע לכיסא הכבוד, מלכותו. העולמות מקבלים ממנה חיות רק באמצעות ביטול והכללה במקורם.

הערת קה"ת

לעיל מד, ד.

131 תזכרו ועשיתם

"כדי שתזכרו ותעשו את כל מצוותי."

Numbers 15:40 במדבר ט"ו:מ'

למען תזכרו ועשיתם את-כל-מצותי והייתם קדשים לאלקיכם:

that ye may remember and do all My commandments, and be holy unto your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

16 פסוקה

132 היש בה עץ

הוראת משה למרגלים: "היש בה עץ אם אין". אדמו"ר הזקן מפרש את "עץ" כעצה (חכמה), ואת "אין" כאין שממנו היא נובעת.

Numbers 13:20 במדבר י"ג:כ'

ומה הארץ השמנה הוא אם-רזה היש-בה עץ אם-אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי בכורי ענבים:

and what the land is, whether it is fat or lean, whether there is wood therein, or not. And be ye of good courage, and bring of the fruit of the land.—Now the time was the time of —the first-ripe grapes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר יג, כ.

133 בזהר שלח דקנ"ח ב'

תחילה מביא אדמו"ר הזקן את פירוש הרמ"ז על הוזהר הוזה, על "היש בה עץ אם אין": יש שני סוגי המשכה — האחד נמשך ישירות משם הוי", והאחר באמצעות הסתרות רבות בשמות האחרים. במקום השני (שלח ז, ט, בראש העמודה הבאה) הוא מביא את דברי הוזהר שבחינת האין נעלית אף מעץ החיים, והשער החמישים, היובל, מתווך בין האין ליש.

הערת קה"ת

ראה לעיל מ, ג. מב, ד ובכ"מ.

134 פי עץ הוא מלשון עצה והוא בחי' חכמה

בהערה נאמר שהפירוש הוזה, שלפיו "עץ" הוא מלשון "עצה" והיא חכמה, מובא שם.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת נ"ך-א ע' שמה.

135 עצה ותושיה

ממי שלומד תורה לשמה נהנים אנשים מ"עצה ותושיה", כפי שהחכמה אומרת: "לי עצה ותושיה".

Pirkei Avot 6:1 משנה אבות ו:א'

... ומלבשתו ענוה ויראה, ומכשרתו להיות צדיק וחסיד ונשר ונאמן, ומרמקתו מן החטא, ומקרבתו ליד זכות, ונהנין ממנו עצה ותושיה בינה וגבורה, שנאמר (משלי ח) לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה.

מיני קדושות. דאמר רבי יודן בשם רבי אחא הקדוש ברוך הוא דרכו בקדושה. דיבורו בקדושה. ויישובו בקדושה. חשיפת זרועו בקדושה. אלקים נורא ואדיר בקדושה. דרכו בקדושה. אלקים בקדושה דרכו. הילוכו בקדושה. הליכות אלי מלכי ...

They came back and asked him: What is that which is written (Jos. 24:19): "For He is a holy G-d." He answered them, it is not written: "they", but "He," "He is a jealous G-d." His students told him: Teacher, these you pushed away with a stick, what can you answer us? Rabbi Isaac said, He is holy in all kinds of holiness, as Rabbi Yudan said in the name of Rabbi Aḥa: The Holy One, praise to Him, is holy in all kinds ... of holiness. His speech is in

The Jerusalem Talmud, edition by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY) • The Jerusalem Talmud, translation and commentary by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY)

140 קדוש יהי גדל פרע

על הנזיר נאמר: "קדוש יהיה, גדל פרע שער ראשו".

Numbers 6:5 במדבר ו':ה'

כל־ימי נזר נזרו תער לא־יעבר על־ראשו עד־מלאת הימים אשר־יזיר להי' קדש יהיה גדל פרע שער ראשו:

All the days of his vow of Naziriteship there shall no razor come upon his head; until the days be fulfilled, in which he consecrateth himself unto the L-RD, he shall be holy, he shall let the locks of the hair of his head grow long

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ו, ה.

141 אלקים חיים

דוד שואל מיהו הפלשתי, "כי חרף מערכות אלקים חיים".

I Samuel 17:26 שמואל א י"ז:כ"ו

ויאמר דוד אלי־האנשים העמדים עמו לאמר מה־יעשה לאיש אשר יכה את־הפלשתי הלז והסיר חרפה מעל ישראל כי מי הפלשתי הערל הזה כי חרף מערכות אלקים חיים:

And David spoke to the men that stood by him, saying: 'What shall be done to the man that killeth this Philistine, and taketh away the taunt from Israel? for who is this uncircumcised Philistine, that he should have taunted the armies 'of the living G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ש"א יז, כו.

142 אדני שפתי תפתח

"ה', שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך", הנאמר לפני תפילת העמידה; הטקסט מפנה למאמר שבסידור העוסק בפסוק זה.

Psalms 51:17 תהילים נ"א:י"ז

אֲדֹנָי שִׁפְתֵי תִפְתָּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתֶךָ:

O L-rd, open Thou my lips; and my mouth shall declare Thy praise

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ונתנת לו מלכות וממשלה וחקור דין, ומגליו לו רזי תורה, ונעשה כמען המתגבר וכנהר שאינו פוסק, והיו צנוע וארך רוח, ומוחל על עלבונו, ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים:

The sages taught in the language of the Mishnah. Blessed be He who chose them and their teaching. Rabbi Meir said: Whoever occupies himself with the Torah for its own sake, merits many things; not only that but he is worth the whole world. He is called beloved friend; one that loves G-d; one that loves humankind; one that gladdens G-d; one that gladdens humankind. And the Torah clothes him in humility and reverence, and equips him to be righteous, pious, upright ... ,and trustworthy; it keeps him far from sin

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

136 האין שמשם תמצא בחיי החכ

"והחכמה מאין תמצא"? הפסוק נקרא כך: "החכמה נמצאת מן האין" — חכמה נובעת מן האין הנסתר.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place ?of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה איוב כח, יב.

137 להיות לכם לאלקים

"להיות לכם לאלקים, אני הוי' אלקיכם". המילים שבין שני מופעי "אני הוי'" נקראות כשכר גן עדן.

Numbers 15:41 במדבר ט"ו:מ"א

אני הי' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים אני הי' אלקיכם:

I am the L-RD your G-d, who brought you out of the land of 'Egypt, to be your G-d: I am the L-RD your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

138 כי אלקים קדושים הוא

יהושע אומר לעם: "כי אלקים קדושים הוא". לשון הרבים מבטאת ריבוי קדושות הנמשכות למטה.

Joshua 24:19 יהושע כ"ד:י"ט

ויאמר יהושע אלי־העם לא תוכלו לעבד את־הי' כִּי־אלקים קדשים הוא אלי־קנאו הוא לא־ישא לפשעכם ולחטאותיכם:

And Joshua said unto the people: 'Ye cannot serve the L-RD; for He is a holy G-d; He is a jealous G-d; He will not forgive your transgression nor your sins

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יהושע כד, יט.

139 על "אלקים קדושים" אומר התלמוד הירושלמי שהוא קדוש בכל מיני קדושה: דרכו בקדושה, דיבורו בקדושה ומשכנו בקדושה.

Jerusalem Talmud Berakhot 9:1:12 תלמוד ירושלמי ברכות ט:א:י"ב

קורו ושאלו אותו. מהו דכתיב כי אלקים קדושים הוא. אמר להן קדושים הם אין כתיב כאן אלא הוא אל קנא הוא. אמרו לו תלמידיו רבי לאילן דחיתה בקנה ולגו מה אתה משיב. אמר רבי יצחק קדוש בכל

seen what G-d, and nobody but Thee, will work for him that
waiteth for Him" (Is. Ixiv. 3).

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A.
Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות לד, ב. ראה אוה"ת נ"ך-א ע' דש.

149 כי כאשר השמים החדשים

"כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני" —
הפסוק הפותח את המאמר שבסוף לקוטי תורה על שיר השירים.

Isaiah 66:22 ישעיהו ס"ו:כ"ב

כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני
נאמי' ה' יצמד ורעכם ושמכם:

For as the new heavens and the new earth, which I will
make, shall remain before Me, saith the L-RD, so shall your
seed and your name remain

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

150 בד"ה כי כאשר השמים החדשים דלקמן

המאמר הזה, האחרון בלקוטי תורה על שיר השירים, משווה בין "השמים
כסא" לבין "השמים החדשים": גן עדן מצד עצמו הוא זיו השכינה,
שהמצוות ממשיכות; ואילו עיקר השכר, באלף השביעי, הוא השמים
החדשים והארץ החדשה שה' עושה בעצמו, למעלה מכל אתערותא דלתתא.

הערת קה"ת

לקו"ת סוף שה"ש.

151 עצמות התענוג שאינו בגדר צמצום והתחלקות

שם מסביר אדמו"ר הזקן שגילוי גן עדן הוא אור ממלא כל עלמין, הנמשך
באמצעות צמצומים רבים ("ב'י נברא העולם הבא"), ואילו הגילוי בתחיית
המתים יהיה מאור סובב כל עלמין, ללא צמצום, מידה או גבול.

הערת קה"ת

ראה אגה"ק ס"י יז.

152 לבושי כתלג חור

"לבושו היה לבן כשלג": התענוג שלמעלה מן ה"שערות", שיתגלה בתחיית
המתים.

Daniel 7:9 דניאל ז':ט'

הזה הוית עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתב לבושה כתלג חור ושער
ראשה כעמר נקא כרסיה שבכיו דיינור גלגלוהי נור דלק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient
of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair
of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and
the wheels thereof burning fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

153 חכ' שנק' תוש"י

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה אבות שם.

154 מהארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה

"מן הארץ ועד לרקיע מהלך חמש מאות שנה": העולם הזה מוגבל, וזהו
עניינה של מצרים.

Chagigah 13a:3 חגיגה י"ג א:ג'

כמה שנותיו של אדם — שבעים שנה, שנאמר: "ימי שנותינו כהם
שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה". והלא מן הארץ עד לרקיע

143 עין לא ראתה אלקים זולתך

"עין לא ראתה, אלקים, זולתך, יעשה למחכה לו".

Isaiah 64:3 ישעיהו ס"ד:ג'

ומעולם לא שמעו לא האזינו עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה
למחכה לו:

And whereof from of old men have not heard, nor perceived
by the ear, neither hath the eye seen a G-d beside Thee, who
worketh for him that waiteth for Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י סד, ג.

144 עין לא ראתה אלקים זולתך

ההקדמה לזוהר מדברת על הדרגה הנעלמת העליונה של "עין לא ראתה",
שבה מתכנסות כל הדרגות.

Zohar, Introduction 12:92-104 ספר זוהר, הקדמה י"ב:צ"ב-ק"ד

145 עין לא ראתה אלקים זולתך

הזוהר מספר על מי שראה את כבודם של אוהבי אדונם בעולם הבא, ורבי
אבא אומר שהתורה מעידה עליהם: "עין לא ראתה, אלקים, זולתך".

Zohar, Vaetchanan 21:142-23:151 ספר זוהר, ואתחנן כ"א:קמ"ב-
כ"ג:קנ"א

R. Abba said: 'Happy is thy portion. The Torah testifies of
them saying, "Eye hath not seen, O G-d, beside thee what he
shall do for him that waiteth for him" (Isa. 64, 4).' R. Judah
said to him: 'The Companions have already asked: Why is it
"written here, "he shall do", and not "thou shalt do

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

146 זח"א ד"ו סע"א

בהערה מפנים לשם בעניין הקטע הזה מן הזוהר.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת נ"ך כרך-א ע' שי.

147 וח"ג פנחס דרס"ז ב'

שם מביא אדמו"ר הזקן את דברי חכמים ש"עין לא ראתה" נאמר על גן עדן,
שממנו "נהר יוצא להשקות את הגן": בגן עדן הגילוי בא רק באמצעות
האותיות, הנהר, שמסתרות; ואילו לעתיד לבוא יתגלה גן עדן עצמו.

הערת קה"ת

ראה לעיל פ' צו יז, ב.

148 שבגמרא פי' זה על זמן התחי'

הגמרא אומרת שכל הנביאים התנבאו רק על ימות המשיח, ואילו על
העולם הבא נאמר: "עין לא ראתה, אלקים, זולתך".

Berakhot 34b:18 ברכות ל"ד ב:י"ח

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: כל הנביאים כולן לא נתנבאו
אלא למשיח ב'תו לתלמיד חכם, ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם,
ולמהנה תלמיד חכם מנכסיו. אבל תלמידי חכמים עצמן — "עין לא
ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו".

R. Hiyya b. Abba said in the name of R. Johanan : Every
prophet prophesied only to marry his daughter to a disciple
of the wise, and for him who transacts the affairs of a disci-
ple of the wise and allows him to enjoy his possessions ; but
as for the disciples of the wise themselves, "No eye hath

גילוי הכתר, שלמעלה מחכמה, יהיה רק כשהנשמה תהיה מלוכשת בגוף טהור לאחר תחיית המתים.

הערת קה"ת

ראה באגה"ק סי' יז ההפרש בין תח"מ לגן עדן ובליקוט פי' שם.

מִהֶלֶךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וְעוֹבְיוֹ שֶׁל רָקִיעַ מִהֶלֶךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וְכֵן בֵּין כָּל רָקִיעַ וְרָקִיעַ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

הגיגה יג, א.

155 בווהר בפרשת שלח נשאל מדוע משה, שידע שבארץ יש מיני עצים רבים, שאל "היש בה עץ אם אין", והוא מבאר את השאלה במשמעות עמוקה יותר.

Zohar, Sh'lach 6:31-39 ספר הוהר, שלח לך ו':ל"א-ל"ט

WHETHER THERE ARE TREES (lit. tree) IN IT OR NOT (ayin). Said R. Hiya: 'Did not Moses know that there were trees in it, seeing that G-d had told him that it was a land 'flowing with milk and honey

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסקה 17

156 בעטרה שעטרה לו אמו

"צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו" — הפסוק שאליו מתייחס כאן הטקסט, ובמקום אחר מובא עליו ביאור.

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג':י"א

צֵאנָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּעֵטְרָה שְׁעֵטְרָהּ לֹא אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שְׂמֻחָתוֹ לָבוֹ:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

157 צדיקים יושבים ועטרותיהם

רב נהג לומר שבעולם הבא אין אכילה ושתייה, אלא "הצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה".

Berakhot 17a:12 ברכות י"ז א':י"ב

מִרְגְּלָא בְּפֻמִּיהָ דְּרַב: לֹא כְּעוֹלָם הָזֶה הָעוֹלָם הַבָּא. הָעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִּיָּה וְלֹא פְרִיָּה וְרִבְיָה וְלֹא מִשָּׂא וּמִתֵּן וְלֹא קִנְיָה וְלֹא שְׂנָאָה וְלֹא תַּחְרוּת, אֲלֵא צַדִּיקִים יוֹשְׁבִין וְעֵטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם וְנִהְנִים מִזֵּיו הַשְּׂכִינָה, שְׂנַאֲמַר: "וַיַּחֲזֹוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did .eat and drink" (Exod. xxiv. II)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות יז, א.

פסקה 18

158 תענוג זה הוא דוקא ע"י תחיית המתים

שם מסביר אדמו"ר הזקן את ההבדל בין תחיית המתים לגן עדן: התענוג של הנשמות בגן עדן הוא השגת סודות התורה, כל אחת לפי מידתה, ואילו

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Eighteen Treatises from the Mishna (Public Domain); Pardes Rimonim (Public Domain); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Rabbi Mike Feuer, Jerusalem Anthology (CC-BY); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); The Jerusalem Talmud, edition by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY); The Jerusalem Talmud, translation and commentary by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם. בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309) [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

מיוזם חינמי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likutei-torah/shelach/14/](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/shelach/14/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק